

KAITSE KODU!

10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

SALU.

18. jaanuar 1930

NR. 3

Hind 20 senti

Tänases numbris:

Kaanepeilt:	Õine suusarefik tõrvikutega.
A. Feldmann:	Noorte juhtide laul.
—	Rahvaste kangelaslikkusest.
R. Soar:	Leivategu.
—	Jaht õnne järele.
N.:	Noorsoo õigus kehalisele tervisele ja selle arendamisele.
Eevalt Diskel:	Dõitlus Vene hinge pärast.
F. Köster:	Viis aastat püsivat tööd.
—	Ajaga sammu pidades.
B. Savinkov:	Must hobune (järg).
—	Kõigile naiskodukaitse ja kaitse- liidu lauluarmastajaile.
—	Sõna on lugejatel.
—	Male.

Ainult 6 krooni

maksab „KAITSE KODU!“ aastatellimine.

Selle raha eest saab iga lugeja: 1) 1500-lehekülge huvitavat ja pildirikast luge-
mismaterjali, mis saadetakse talle kätte igal laupäeval ilmuva „KAITSE KODU!“ näol;
2) vähemalt neli suurekaustalist ja värviliste kaantega „K. K.“ erinumbrit, nagu neid
möödunud aastal ilmus Rootsi kuninga külaskäigu, jõulude jne. puhul; 3) nägusa,
kõhuka ja mitmekesise sisuga kaitseliitlase kalender-käsiraamatu; 4) õiguse võtta osa
„Kaitse Kodu!“ aastatellijate vahel toimuvast hinnaliste asjade loosimisest, kui ta tasub
talitusele „K. K.“ tellimisraha hiljemalt 15. veebruariks 1930. a.

Selle loetelu järele ei ole tell enam põhjust viivitada „Kaitse Kodu!“
tellimisega 1. jaanuarist 1930. a.

ÜKSIK
NUMBER
20 SENTI

ILMUB
1 KORD
NÄDALAS

6. AASTA KÄIK N: 3

KAITSE KODU!

J. BLASTIKOV

TOIMETUS JA TALITUS: Tallinnas, Kaarli tän. 8, kaitseliidu staabis. Tel. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella 10–12 e. l. Kaastöö arvatakse tasu alla ainult siis, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsi-kirju alal ei hoita.

18. JAANUAR 1930

Väljaandja: KAITSELIIDU PEASTAAP.
Vastutav toimetaja: kol.-ltm. J. MAIDE.
Tegev toimetaja: L. SÖERD.

TELLIMISHIND aastas 6 krooni, poolaastas 3 kr., veerandaastas 1 kroon 50 senti, kuus 50 senti. KUULUTUSTE HINNAD: 1 lehekülj tekstis ees Kr. 50, tekstis ja tagumise kaane välisküljel Kr. 80, tekstis järel Kr. 40 ja kaante siseküljel Kr. 60. — Vähemad kuulutused proportsionaalselt odavamad.

Noorte juhtide laul

A. Feldmann

Meil isadest pärandet lumised teed ja selged põhjamaa ööd,
Kärsid tegudeks taguda meil aegade antud on.
Kel südame hõisked toond tugewat tahete tööd —
See mees meie on.

Meid juhtima walmistet wõitluste tormawat tuisu,
Tapperi ihuwaks tahete kaalumat luisu.
Meil kodumaa riitudel kaswatet lõhnawaid õisi
Wõitjale krooniwaks palistat pidude pärgi.

Kodude ehteks ant tewade siniselt armuwaid filmi,
Nägusaid neide fogund jaaniõil nurmile, — alla
Pühkima mõtteist tekkiwaid murede wirwlewaid pilwi,
Armsama ihlawaks päästa südameid armuwaid walla.

Meil kodudes täitstamaks usaldet emad ja õed,
Kodumaa õitelt lillpärgi wõimsale punuwad käed,
Muissfete lugude täiteks foguda ant wäed
Purušta wõimsamad waenlaste tõfete mäed.

Kuningas Gustav Adolf Lützeni võitluses. — Prof. Hans W. Schmidt'i maali järele.

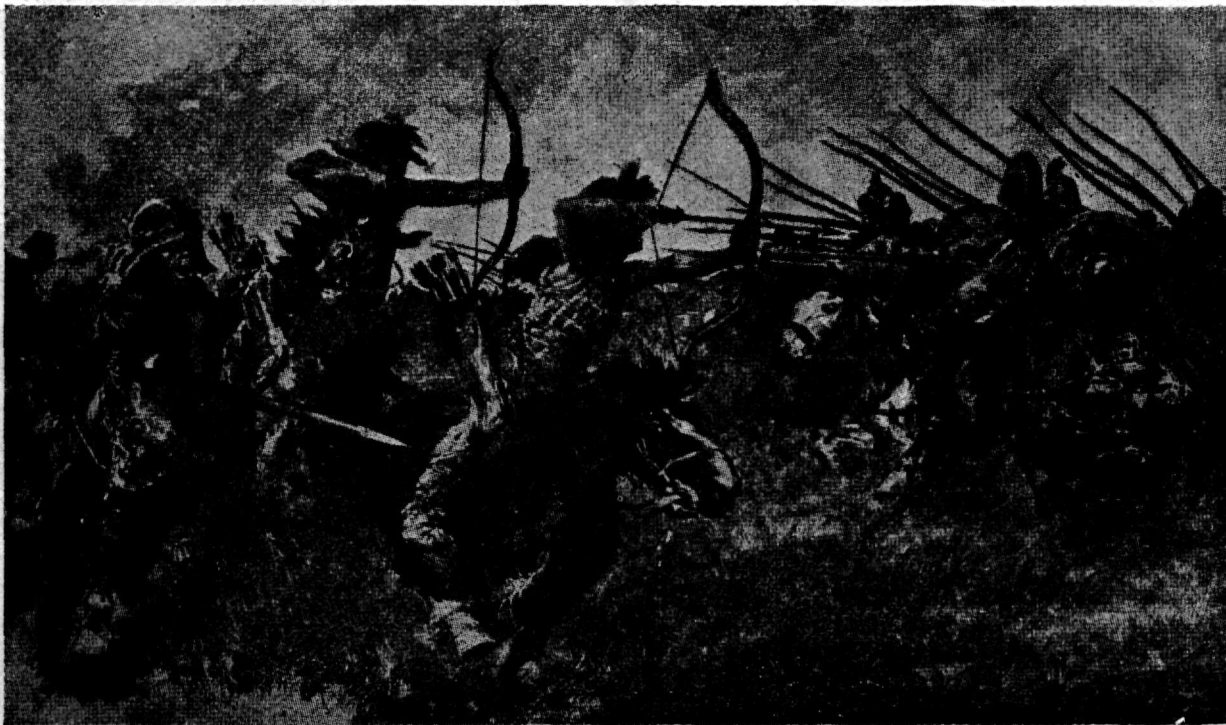
Rahvaste kangelaslikkusest

Alljärgnev kirjutis rahvaste kangelastegudest, mille toome Soome kaitseliidu häälekandja „Hakkapeliitta“ järele, manab meie silme ette rea lugusid üksikute rahvaste suurtest tegudest mitmesuguste aegade kestes. Ühes „Kaitse Kodu!“ lähemas numbris avaldame samal teemil kirjutise eestlaste kangelaslikkuse kohta oma kodumaa iseseisvuse eest võideldes.

Väga sagedasti kõneldakse sõjalisest võimest ja võimetusest ja kõigist seesugustest omadustest, mis kokku moodustavad emba-kumba liigi, kas kangelaslikkuse või argmeele, — otsekui võidaks kõiki rahvaid seesuguste iseloomu erijoonte kohaselt asetada püsivalt määratud lahtrisse. Teiste sõnadega, tahetakse heameelega uskuda, et mõnede äravalitud rahvaste põues asub alati näit. kõige kangelasmeelsemat mehisust, samuti kui nende kõrval on mõningaid üsna alaväärtuslikke inimtõuge, kelle põhijooneks ja püsivaimaks tunnusmärgiks on täieline vaevalisus ja võimetus.

Kui asja lähemalt järele mõelda ja võtta pealiskaudsemalegi vaatlusele eri rahvaste olukorrad tavalisest kaugematelt ajaperioodidelt, siis näeme, et seesugune arvamine seisab siiski täitsa nõrgal alusel. Kõige rohkem ehk võidaks öelda, et hiinlased on viimastel sajanditel osutanud erandlikult vähesel määral sõjalist kõlvulikkust, aga nende ajalugu ulatub ju ka rohkem kui kolm tuhat aastat ta-

gasi, ja — selle ajaga juhtub juba mõndagi. Juutegi on sagedasti süüdistatud argmeeles. Niisugustena on esitatud juute harilikult ilukirjanduses. Ja paljudel juhtumitel on olnud need süüdistused põhjendatudki, kuigi ei või seda sugugi üldistada kogu juudi-olluse kohta mitmesugustel eriaegadel. See, et juudid on seisnud kaua aega kõrval igasugusest sõjateenistusest ja on olnud ühtlasi sunnitud nii kehalist kui ka hingelist südikust lamendavatele ametitele ja eluviisidele, ning ennekõike see, et nad mitmed pikad aastasajad on pidanud elama ilma seaduse kaitseta, sagedasti maast teise vintsutatuna — on muidugi pannud neis känguma kõik omadused, mida muidu ehtsas sõduris heameelega nähakse. Juut, see oli ju kesk- ja isegi uuemal ajal otse sunnitud end elatama kaltsukaupmehena ja rahalaenajana-liiakasuvõtjana. Aga seal, kus tal on olnud teistsugused elutingimused, ei ole tal kõige uuemalgi ajal puudunud tarvilikku kangelasmeelt. Harva teatakse, et Kaukasuse mägestikus on elanud juudi hõim-

Ungarlased võitluses. Prof. Anton Hoffmanni maali järele.

kondi, kes on säilitanud oma vana Moosese-aegse usu ja esiisade kombed. Kuidas nad sinna asusid, see on vististi teaduselegi hämar. Riided ja relvad nad olid laenanud muhameedlastelt ja oma ristiusk naabritelt. Need mägestikjuudid, nagu neid nimetati, taplesid kui kotkapojad oma pesade eest. Kaukasuse sõdade kirjeldajad jutustavad, et need Iisraeli järeletulijad ei olnud sõjalistes voorustes sugugi halvemad mägede teistest elanikkudest. Juba see üksi tõendab, et sõjaline võimekus ei ole siis rohkem juutide kui teistegi püsivatesse töuomadustesse kuuluv joon, vaid et juudid ei kaotanud oma sõjalist võimet isegi siis mitte lõplikult, kui nad kaotasid oma isamaa, sest tõenäolikkult alles selle järele on väikene osa sellest hõimust Kaukaasia kõrgetele küngastele eksinud. Sedasama tõendab ka see, et just mõned juudisoost isikud on näit. Venemaal osutanud revolutsiooni puhkemistes suurt julgust ja surmapõlgust. Või kui võtaksime vaatlusele juutide vanema ajaloo, kus nende isamaa, see Töötatud Maa, oli veel nende käes, siis leiame sealt näiteid sama suurest kangelaslikkusest kui seda leiame ükskõik missuguse rahva ajalooost tahes.

Samuti kui juutidel on väidetud puuduvat kangelaslikkust ja teisi sõjalisi omadusi armeenlastelgi, kelle saatuse muide on olnud juutide omaga väga sarnane. Selle arvamise alusetust said aga venelased käesoleva sajandi alul põhjalikult tunda, kui nad asusid rüüstama armeenia kiriku varandusi. Igasse kirikusse pääses ainult üle surnukehade virna, nii et Vene valitsus nägi juba enne suurstreiki enese sunnitud olevat põhjendama kogu seda ukaasi, millele tugesid neid kirikuriüstamise toimetati. Venelased pidid isegi röövitud kraami

armeenlastele tagasi andma — muidugi niipalju, kuipalju sellest veel järel oli. Seda juhtumit on veel seepärast tähtis meele tuletada, et pärast Peeter Suurt oli see teatavasti esimest korda, kus Vene tsaarivõimul tuli oma alamate aktiivse opositsiooni teelt taganeda. Arvamine armeenlaste vapruste puudumisest on kindlasti tekkinud peamiselt sellest, et relvastatud ja salkades liikuvad kurdid ja tatarlased võisid Türgi ja ka Venegi maa-aladel rüüstata nagu süda kutsus sõjariistuta — mägedes pealegi küllade viisi laiali asuvaid — armeenia talupoegi.

Sama ilmne, kui mitte ilmsem, väärarvamine kui see, et arglikkus nagu kuuluks mõnede rahvaste alalistesse töuomadustesse, on ka arvamine, et on väljavalitud rahvaid, kellega mehisus liituvat kõikides oludes menetamatuna iseloomu omadusena. Ometigi ei või ajaloost nimetada ühtki rahvast, kellest mõnikord kangelasmeel ei oleks lahkunud.

Preisilased olid juba enne Friedrich Suurt sõjakas rahvas. Aga nimet. valitseja ajal tõusis see preislaste iseloomu omadus oma kõrgeimale tipule — või isegi kõrgemale kui kunagi hiljem. Aga missugusena näitas end preisi vaprus ja erksus hiljemini, nimelt kaks aastakümnet pärast Friedrich Suure surma? Pärast Jena ja Auerstädti taplusi valdab kogu preisi armeed täielik paguhirm. Armeed-osad ja kindlused annavad end ilma ühegi mõõgalöögita alla. Kõikjal aastad kõige häbitavamast saamatust ja ka kõlblist langust. Ega brandenburglastedki kolmekümne-aastase sõja päevil oma sangariosa sakslastest just paremini mänginud.

Prantslased usuvad end muidugi olevat nüüdisrahvastest kangelaslikumad. Selleks, arvamiseks on neil õige

Võitlus Naseby küla juures, kus Cromwell saavutas suure võidu. — W. B. Wolleni maali järel.

palju õigustki, sest viimase viiesaja aasta jooksul on nad tõepoolest osutanud sagedamini kui muud rahvad sangarimeelt, tapelnud vahvalt ja enamasti võidukalt. Aga Friedrich Suure vastu peetud sõjas oli prantsuse vaprus ja kogu sõjaosavus jällegi tugevasti allpool nullpunkti, samuti ka keskaja lõpul enne Johanna d'Arc'i, mõningaist veel varasemaist olukordadest kõnelematagi.

Nõndasamuti õige kehvalt sõdisid inglased Karl II ajal, kuigi nad ainult pisut varem, nimelt Cromwelli protektoraadi kestes, olid hiilgavamas sõjaseisukorras. Ega ka buurisõda sugugi nende vaprustest tunnistanud.

Türklasteltki taganeb kogu sõjaosavus, vaibub sõjaline innustus, kaob vaprus mõnel ajajärgul. 1700. a. lõpul seisid nende sõjalised omadused nii madalal, et neis ei võinud keegi ära tunda Muhamed II, Selim I ja Soliman II rahva järeltulijaid; aga 1800. aastaga algab türgi sõjavõime uut tõusu, puhkedes näit. Krimmi sõja ajal ja Plevnas a. 1877 oma kaunimale õitsele.

Veel imelikumaid jutte oleks puhuda poolakate kangelaslikkusest ja sõjaosavusest.

Aga ega ju meil tarvitsegi minna liig kaugele merele kalale. Rootsi-Soome ajalooos tõuseb ja laskub kangelaslikkuse tasapind alatasa, kuni sellest n. ö. vabaduse ajal ei saagi enam juttu olla. Harva on mõni riik osutanud nii suurt sõjalist kõlbmatust kui Rootsi sel ajal nii Vene kui Preisi vastu. Vaenlane ei jõudnud siis ei soomlastest ega rootslastest näha rohkem kui mõnikord ainult nende selga vilksatavat. Ja ainult vaevalt inim põlv varem olid nad, s. o. rootslased kui ka

soomlased, kohutanud poolt maailma, näitamata end taplustel või peale taplust kunagi tagantpoolt.

Kõike seda teades ei kõnelegi tõsised ajaloolased vaprustest ja sõjakusest kui mõne rahva erilisest ja alalisest omadusest, nii nagu seda teeb suur rahvahulk. Nad otsivad põhjusi rahvaste kangelasmeele ja sõjaosavuse tõusus ja mõõnas. Vähemalt väitsid nad seda niiviisi enne maailmasõda.

Inglane Ralph Inge ütleb rahva pika rahuaja kestes muutuvat lõdvaks ja ebamehiseks, nii et sõdurid, sattudes äkki lahingusse, ei osuta südikust. „Selle arvamise ekslikkust,“ jätkub Inge, „tõendab (maailmasõjas) täitsa hämmastaval viisil sõjast osavõtnud suurriikide sõdurikond. Nii kui oodata sobibki, võis märgata nõrka sõjalist võimet niisugustes rahvastes, kes ei olnud varem harjutanud sõjakäike mandril, s. o. nimelt inglastes ja põhja-ameeriklastes. Aga mis puutub isiklikku julgusse ja sitkusse nimelt eriliselt kurnavates oludes, siis ei ole arvatavasti ükski armee kunagi osutanud nii kauneid omadusi.“ „Meestel ei tulnud ehk küll kannatada nälga, aga elu sügavais jooksukraavides, kuhu tulvas vett, mis vilises rottidest ja kubises söödikuist, oli küllalt painajaline. Aga ometigi ei juhtunud ärajooksmissi ja võrdlemisi vähe kuuldud nurinatki.“ — — — Ja istuvaikilt töödelt tulnud linlased, kes ei olnud vististi kunagi tapnud midagi vapsikust suuremat, olid sama head sõdurid kui maamehed.

Inge arvamiseiga peaks selles asjas õieti igatiks ühinema. Võib minna kaugemalegi. Võib mõnesugustel

Prantsuse ratsavägi Waterloo lahingus 1815. a. W. B. Wolleni maali järel.

põhjustel väita, et eriti pikk, suur ja jõudusid vajav sõda ei ole sugugi omane kindlustama rahvas mehisust või muid sõjalisi võimeid, vaid vastuoksa — kulutama need lõpule. Või millega oleks muul viisil seletatav näit. just Rootsi-Soome sõjalise võime äkiline langus ja muutumine täieliseks saamatuseks suure Põhja sõja järel? Võttis ju ohvitseridena ja allohvitseridena nimet. sõjast neidki osa, kes noortena olid Karl XII-ga koos sõdinud. Aga kus oli nüüd nende vahvus? Oleks võinud oodata, et Karl XII suurest sõjast ja hiilgavaist kangelastegudest oleks jäänud vähemalt sõjakas vaim armeesse, et need suured taplused oleksid annud pealikuid, kelle mõju oleks kaalunud vabaduse aja sõdadeski. Aga hoopis teisiti kujunes. Rootslaste ja soomlaste sõjaline vahvus oli kauaks ajaks lõpule kulutatud, rootslaste veel kauemaks ajaks kui soomlaste, sest 1808.—1809. a. sõjas tegid soomlased endile siiski rohkem au kui rootslased — kui sõda Gustav III aegu, mõnede ohvitseride tõrkumisest ja mässumeelst hoolimata, mõlemale rahvale, eeskätt merel, paremaid mälestusi üldse jättiski. — Samuti on sellega ühenduses tähelepanav, et vabadussõjas on üldiselt kõik rahvad osutanud kangelasmeelt, aga selle järele on neist kogu sõjakas vaim ja sõjaosavus sagedasti mõnedeks aastakümneteks nagu minema pühitud. Nii oli see ka pärast uusgreeklaste vabadussõda, mil eeskätt mägestiku- ja saartgreeklaste olid heidelnud imeks panemisväärts kangelaslikkusega. Sama võib näha Itaalia ühendamise eel käinud heitlustes — kuigi mitte selle igas revolutsiooni katses ega kogu rahvas — vaprust, isegi seesugust tuld, et sellele võib õige kaugelt võrdkohti otsida (Garibaldi oma salkadega, Manin, La Farina ja m.). Aga siis jahtub kõik. Itaallased saavad lõpuks isegi abes-

siinlastelt löögi, niisuguse, et vaevalt kunagi ükski europa armee on kannatanud niisugust alandust mustanahksetelt. Lõuna-Ameerika vabadussõda seirab samasugune sõjalise võime langus ja lõpmatud mässud, mida kangelasmeele asemel ehib tavaliselt vaid julmus.

See kõik ei ütle, et asi iseenesest kui niisugune teeks imet vabadussõdades, teeks nõrkadestki vägevaid, sest jäi ju näit. greeklastel küllalt suur osa sihist kättesaamatuks, kui ometi enamik greeklaste veel Adrianopoli rahu järel 1829. a. jäi Türgi alla. Nad olid kulutanud lõpule oma mehisuse ja sõjalise vapruse tagavarad pikas, närve ja jõudu kulutatavas vabadussõjas.

Hispaania sõja järel väsis Hollandi lõpuks, jaksamata enam kunagi saavutada seda sõjalist tugevust, mis tal oli veel 1600. a. lõpul, kuigi maa muidu jäi jõukaks ja kuigi see viimane sõda talle oli võidulinegi.

Võib küll ka esitada vastuväiteid. Nõnda ei põlenud nimelt kangelaslikkuse küünal Saksa vabadussõdadele vastavais võitlustes 1860.—1870. a. lõpuni. Me võime aga siin vastata, et need heitlused ei kestnud kaua ega jõudnud nii siis nõrgendada Lääne-Euroopa suurearvulisemat rahvast. Aga küllap Saksamaalgi — väsitava vabadussõja järel Napoleoni vastu — mehisus tunduvalt alanes, kuigi see ilmeski ainult poliitilisel võitlusväljal, sest sõjani neis aastakümneis ei jõutud.

Üldine on olnud ka arvamine, et haridus, veel rohkem, tavalisest parem heakäik on omane nõrgendamata rahva sõjalist tublidust. Selle kohta jälle ütleb varem mainitud Inge: „Eelkõige (maailma-) sõda tunnistas ekslikuks väite, nagu oleks gentleman'ide juhatusel seisv alam rahvas kõige parem sõdurmaterjal. Maailmasõjas näitas kogemus vastuoksa, et haritud ja arukad mehed on paremad sõdurid kui harimatud.“ „Sõda ni-

Võitlus Naseby küla juures, kus Cromwell saavutas suure võidu. — W. B. Wolleni maali järele.

palju õigustki, sest viimase viiesaja aasta jooksul on nad tõepoolest osutanud sagedamini kui muud rahvad sangarimeelt, tapelnud vahvalt ja enamasti võidukalt. Aga Friedrich Suure vastu peetud sõjas oli prantsuse vaprus ja kogu sõjaosavus jällegi tugevasti allpool nullpunkti, samuti ka keskaja lõpul enne Johanna d'Arc'i, mõningaist veel varasemaist olukordadest kõnelematagi.

Nõndasamuti õige kehvalt sõdisid inglased Karl II ajal, kuigi nad ainult pisut varem, nimelt Cromwelli protektoraadi kestes, olid hiilgavamas sõjaseisukorras. Ega ka buurisõda sugugi nende vaprustest tunnistanud.

Türklasteltki taganeb kogu sõjaosavus, vaibub sõjaline innustus, kaob vaprus mõnel ajajärgul. 1700. a. lõpul seisid nende sõjalised omadused nii madalal, et neis ei võinud keegi ära tunda Muhamed II, Selim I ja Soliman II rahva järeltulijaid; aga 1800. aastaga algab türki sõjavõime uut tõusu, puhkedes näit. Krimmi sõja ajal ja Plevnas a. 1877 oma kaunimale õitsele.

Veel imelikumaid jutte oleks puhuda poolakate kangelaslikkusest ja sõjaosavusest.

Aga ega ju meil tarvitsegi minna liig kaugele merele kalale. Rootsi-Soome ajaloo tõuseb ja laskub kangelaslikkuse tasapind alatasa, kuni sellest n. ö. vabaduse ajal ei saagi enam juttu olla. Harva on mõni riik osutanud nii suurt sõjalist kõlbmatust kui Rootsi sel ajal nii Vene kui Preisi vastu. Vaenlane ei jõudnud siis ei soomlastest ega rootslastest näha rohkem kui mõnikord ainult nende selga vilksatavat. Ja ainult vaevalt inimpõlv varem olid nad, s. o. rootslased kui ka

soomlased, kohutanud poolt maailma, näitamata end taplustel või peale taplust kunagi tagantpoolt.

Kõike seda teades ei kõnelegi tõsised ajaloolased vaprustest ja sõjakusest kui mõne rahva erilisest ja alalisest omadusest, nii nagu seda teeb suur rahvahulk. Nad otsivad põhjusi rahvaste kangelasmeele ja sõjaosavuse tõusus ja mõõnas. Vähemalt väitsid nad seda niiviisi enne maailmasõda.

Inglane Ralph Inge ütleb rahva pika rahuaja kestes muutuvat lödvaks ja ebaseaduseks, nii et sõdurid, sattudes äkki lahingusse, ei osuta südikust. „Selle arvamise ekslikkust,“ jätkub Inge, „tõendab (maailmasõjas) täitsa hämmastaval viisil sõjast osavõtnud suurriikide sõdurikond. Nii kui oodata sobibki, võis märgata nõrka sõjalist võimet niisugustes rahvastes, kes ei olnud varem harjutanud sõjakäike mandril, s. o. nimelt inglastes ja põhja-ameeriklastes. Aga mis puutub isiklikku julgusse ja sitkusele nimelt eriliselt kurnavates oludes, siis ei ole arvatavasti ükski armee kunagi osutanud nii kauneid omadusi.“ „Meestel ei tulnud ehk küll kannatada nälga, aga elu sügavais jooksukraavides, kuhu tulvas vett, mis vilises rottidest ja kubises söödikuist, oli küllalt painajaline. Aga ometigi ei juhtunud ärajooksimisi ja võrdlemisi vähe kuuldud nurinatki.“ — — — Ja istuvaalt töödelt tulnud linlased, kes ei olnud vististi kunagi tapnud midagi vapsikust suuremat, olid sama head sõdurid kui maamehed.

Inge arvamisega peaks selles asjas õieti igauks ühinema. Võib minna kaugemalegi. Võib mõnesugustel

Prantsuse ratsavägi Waterloo lahingus 1815. a. W. B. Wolleni maali järele.

põhjustel väita, et eriti pikk, suur ja jõudusid vajav sõda ei ole sugugi omane kindlustama rahvas mehisust või muid sõjalisi võimeid, vaid vastuoksa — kulutama need lõpule. Või millega oleks muul viisil seletatav näit. just Rootsi-Soome sõjalise võime äkiline langus ja muutumine täieliseks saamatuseks suure Põhja sõja järel? Võttis ju ohvitseridena ja allohvitseridena nimet. sõjast neidki osa, kes noortena olid Karl XII-ga koos sõdinud. Aga kus oli nüüd nende vahvus? Oleks võinud oodata, et Karl XII suurest sõjast ja hiilgavaist kangelastegudest oleks jäänud vähemalt sõjakas vaim armeesse, et need suured taplused oleksid annud pealikuid, kelle mõju oleks kaalunud vabaduse aja sõdadeski. Aga hoopis teisiti kujunes. Rootslaste ja soomlaste sõjaline vahvus oli kauaks ajaks lõpule kulutatud, rootslaste veel kauemaks ajaks kui soomlaste, sest 1808.—1809. a. sõjas tegid soomlased endile siiski rohkem au kui rootslased — kui sõda Gustav III aegu, mõnede ohvitseride tõrkumisest ja mässumeelset hoolimata, mõlemale rahvale, eeskätt merel, paremaid mälestusi üldse jättiski. — Samuti on sellega ühenduses tähelepanav, et vabadussõjas on üldiselt kõik rahvad osutanud kangelasmeelt, aga selle järele on neist kogu sõjakas vaim ja sõjaosavus sagedasti mõnedeks aastakümneteks nagu minema pühitud. Nii oli see ka pärast uusgreeklaste vabadussõda, mil eeskätt mägestiku- ja saartegreeklastel olid heidelnud imekspanemisväärte kangelaslikkusega. Sama võib näha Itaalia ühendamise eel käinud heitlustes — kuigi mitte selle igas revolutsiooni katses ega kogu rahvas — vaprust, isegi seesugust tuld, et sellele võib õige kaugelt võrdkohti otsida (Garibaldi oma salkadega, Manin, La Farina ja m.). Aga siis jahtub kõik. Itaallased saavad lõpuks isegi abes-

siinlastelt löögi, niisuguse, et vaevalt kunagi ükski euroopa armee on kannatanud niisugust alandust mustanahksetelt. Lõuna-Ameerika vabadussõda seirab sama sugune sõjalise võime langus ja lõpmatud mässud, mida kangelasmeele asemel ehib tavaliselt vaid julmus.

See kõik ei ütle, et asi iseenesest kui niisugune teeks imet vabadussõdades, teeks nõrkadestki vägevaid, sest jäi ju näit. greeklastel küllalt suur osa sihist kättesaamatuks, kui ometi enamik greeklasi veel Adrianopoli rahu järel 1829. a jäi Türgi alla. Nad olid kulutanud lõpule oma mehisuse ja sõjalise vapruste tagavarad pikas, närve ja jõudu kulutavas vabadussõjas.

Hispaania sõja järel väsis Hollandi lõpuks, jaksamata enam kunagi saavutada seda sõjalist tugevust, mis tal oli veel 1600. a. lõpul, kuigi maa muidu jäi jõukaks ja kuigi see viimane sõda talle oli võidulinegi.

Võib küll ka esitada vastuväiteid. Nõnda ei põlenud nimelt kangelaslikkuse küünal Saksa vabadussõdadele vastavais võitlustes 1860.—1870. a. lõpuni. Me võime aga siin vastata, et need heitlused ei kestnud kaua ega jõudnud nii siis nõrgendada Lääne-Euroopa suurearvulisemat rahvast. Aga küllap Saksamaalgi — väsitava vabadussõja järel Napoleoni vastu — mehisus tunduvalt alanes, kuigi see ilmniski ainult poliitilisel võitlusväljal, sest sõjani neis aastakümneis ei jõutud.

Üldine on olnud ka arvamine, et haridus, veel rohkem, tavalisest parem heakäik on omane nõrgendama rahva sõjalist tublidust. Selle kohta jälle ütleb varem mainitud Inge: „Eelkõige (maailma-) sõda tunnistas ekslikuks väite, nagu oleks gentleman'ide juhatusele seisv alam rahvas kõige parem sõdurmaterjal. Maailmasõjas näitas kogemus vastuoksa, et haritud ja arukad mehed on paremad sõduri kui harimatud.“ „Sõda ni-

melt näitas, et prantslased, sakslased ja inglased on palju vastupidavamad sõdurid kui muud Euroopa rahvad.“ Inge siiski ütleb lisaks: „Tõsi küll, et venelastel, kelle valitsus oma saamatusega on juba õige kuulus, pole kunagi olnud õiget algatamise võimalustki. Mõneski lahingus polnud neil tarvilisel määral laskemoona, ja jalaväes oli kolme mehe kohta ainult üks püss. Siiski hoolimata neist puudustest võitlesid nad vapralt kaks ja pool aastat.“ Aga lõppude lõpuks teeb Inge maailmasõjast saadud õpetustest siiski selle lõppotsuse, et „poolharitud rahvad, nii kui Türgi ja Vene, ei kesta pikka sõda.“

Selleski väites on maimitud teravalt vaatlejal inglased õigus. Et haritud mees oma tahtetugevusega kannatab palju suuremaid kehalisigi kannatusi rohkem kui harimatu, sellest võib esitada tõendusi kui palju tahes. Näit. raskeil uurimusretkeil on haritud juhid tavaliselt palju vastupidavamad kui intellektilt vähem arenenud meeskond, kuigi mõlemad elavad ühesugustes elutingimustes ja kuigi meeskond ehk on ilmastikuga enam harjunudki kui juhatus. Samuti kaotab harimatu meeskond, näiteks laevaõnnetustel, tavaliselt rutem tasakaalu ja kannatuse ja satub kabuhirmu kui haritud mehed.

Hoopis iseasi on muidugi, kui hellitatakse end nautimishimude ja mugavuse soovide rahuldamisega. Need loomulikult nõrgendavad; aga ega harimatuski kedagi nautimiste kuristikku sööstmast tagasi hoia. Vastuoks.

Tähendasime juba, et suur asi sünnitab vaprust. Täitsa nii. Vabaduse võlu, isamaa-armastus ja rahvuslik äratus, usuline innustus, au- ja kohusetunne, ustavus ja usaldus oma pealiku ja üldse juhtide vastu jne. sünnitavad vaprust. Eel kõige on see vaimustus, mis vabastab isamaa võõra võimust. Vaprus nõuab usku millessegi. Kus see puudub, langeb mehisus ja langeb seda kauemaks ja rohkem, mida arenematum on hulk. See julgustav ja innustav usk ei tarvitse vältimatult olla usulist laadi. Prantsuse revolutsiooni sõduritel oli suur usk, mis muutis nad kangelasteks, aga see oli kõike muud kui see, mida harilikult usklikkuse all mõistetakse. Cromwelli, Gustav II Adolphi ja husside vägedes oli jälle viimane kangelaslikkuse põhjuseks. Samuti Johanna d'Arc'i. Et usuline alus on kangelaslikkusele lõppude lõpuks vankumatuim ja kestvaim, sellele parimaks tõenduseks on meie päevil buuride eeskuj.

LEIVATEGU

R. Soari kodumälestusi

Isa saatis mind Martinale tooma kartulikühvlit ja laenama pool leiba. Seda tuleb ette, et mõnikord uus tegu viibib ja vana leib ennem otsa saab. Siis tuleb naabrit laenata, õigem vahetada, sest rahvas ei peagi seda laenuks. Seda tuleb ette igaljuhul ja niisugune vahetus sünnib tihti ning sellele tullakse vastu heameele. Ainult — kust ja kellelt keegi laenab võib kellega vahetab, see oleneb maitsest ja kuidas keegi tahab, kas keeva- või leigevee leiba, magedat või haput. Meie laenasime alati köstrilt, neil oli pagariahi ja hea leib ja ega minugi ema halba leiba teinud, vähemasti puhas ja magushapu leib oli alati laual. Aga seekord oli kuulda, et köstril eneselgi leib otsas ning vili alles tuulingul jahvatamata, sest vaikset ilma pidas juba teist nädalat ning udutas seenevihma. Seepärast saatis isa mind seekord Martinale, olgugi et me sealt enne kunagi polnud leiba vahetanud.

Hilissügisene laupäev. Kõik õued, teed ja tänavad on täis pori ja lõrtsi. Pori imbub vägisi ka majadesse. Isa vahetas peaaegu päeva tagant kadakaoksi ukse all, et sisemisi ruume kuidagi kaitsta pori eest, kuid sellegipärast oli emal alati luud ja nuustik käes. Aga ega igalpool jõuta pidada säärast järelejätmatut võitlust selle puhtuse ja korra vaenlasega.

Martinal paistiski sellepolest lugu koguni teine. Väljaspool esiust otse läve all oli teravakühmuline porihunnik, mis iga pastlajäljega kasvas kõrgemaks, ja seespool läve teine. Sellest teisest hargnesid lirased poriteed tuppa, kambri ja sahvri. Toast edasi — sea solgitünni juure, veeämbrite ja jahukirstu juure. Talitamist ja toimetamist on laupäeviti palju, ja jõuad sa hing siis alati olla valvel, siis ep saagi muud kui nühi pori. Kui kord pastaltega õuest tuled, siis on jällegi tilgad taga.

Toast paistis läbi lahtise ukse paks suits ja küdev ahi, kus vana Mare askeldas nagu tont läbi suitsu. Uksest viskas värsket hapuleivataigna lõhna, tähendab — leivategu on parajasti käsil ka siingi, ega siis maksa küsidagi. Astusin kambri. Pere oli parajasti lõpetanud humalanoppimise, mida tõendasid humalakäbidega täidetud sõelad seinä ääres pinkidel, tapuväänete hunnik nurgas ja vänge värsket humala lõhn.

Ja nüüd sõi pere parajasti lõunat, kuhu ka vana Mare toast tulles sekka asus, hõõrudes ise põllenurgaga suitsust vesiseid silmi.

Söögilaud seisis keset põrandat ja keset lauda oli laotud ridamisi kartulipudrukauss, piimapütt, leib ja silgukauss. Pere istus kahelt realt laua kummalgi äärel pinkidel.

Kartulijahupuder oli toitude järjekorras muidu ikka laupäeva õhtuseks söögiks, aga leiva puudusel nähti siin olevat sündinud seepoolest erand ja puder keedetud juba reede õhtul või ennemgi, mida tõendasid äravajunud pudru töstekorrad.

Pudru söömine — mis sest rääkidagi — oli ju õpitud amet, mis sündis kindla korra järele: lusikas pudrukaussi, sealt suhu, kus lusikatäis keelega alt ja ülemise huulega pealt hästi siledaks ja libedaks tehti, et ei jääks külge ripnevaid tükke, mis võiksid langeda piima sisse ja selle ära solkida. Suust läks lusikas piimapütti, kusjuures välja võttes lusika põhi püti serva vastu tilkadest hästi puhtaks tuli rüüstata, et tilku lauale ei kukuks, ja siis uuesti suhu. Puder oli ennegi peenike ja pehme toit, seepärast oli vastik ja viisakuse vastane näha, kui keegi putru suus kaua lidritas. Puder tuli — pista ja neelata.

See oli üldiselt maksev kord. Aga siin talus paistis mulle pudrusöömise komme pisut keerulisem. Nimelt — enne lusika pistmist pudrukaussi koputati tühja lusikaga paar-kolm korda kausi serva pihta, mille järele siis ühel-pool lauda istujad kõik korruga putru võtsid, kuna pool peret teispool lauda seni lusikad püsti võttevalmis ootasid, et siis sedasama korrata. Mõnikord koputasid kõik ootajad korruga, mis tekitas isesuguse klõbina.

Kilplased käisid ühe lusikaga süües kordamööda ahjupealt lusikat toomas, kuid see oli ainult naljajutt. Aga siin seisis tõsiasi silma ees, millest ma kuidagi aru ei saanud, milleks sää-rane koputamise viis pudrusöömise juures oli tarviline.

Ma nihutasin ennast vähehaaval ligemale, näppides humalaid ja harutades humalavarsi, kuni lõppeks ulatusin selgesti nägema pudrukaussi.

Ah nii! Siis ikkagi kasinuse, puhtuse ja halastuse mõttes, et ühes pudruga ka mitte prussakaid ära süüa või mõnd õnnetumat ühes pudruga vastu kausiserva lõmaks pigistada: need loomakesed tuli enne hirmutada teise kausiserva, nii et need vaesekesed ei saanudki muud kui lipata parves üle pudru ühest kausiservast teise.

Tõtt öelda, minule ajas see pisut nagu läigatuse südamesse ja ronisin üle ukسلäve tuppa ahju ette.

Varsti tuli ka vana Mare, porised pastlad paljaste varvaste otsas, pika porise seelikusaba laksudes ümber paljaste punaste sääрте, ja hakkas seadma leibade üleslõõmist.

Kõigepealt läks Mare ja tõi rehalast hobuste vaheaia pealt hobusesõba ja laotas selle ahju nurgale ettevaatlikult maha. Riputas sel-

lele pisut jahupõrnu peale ja asetas siis sinna küna teises otsas valmis veeretatud maailmatu-suured leivamürakad. Leibu sai sõba peale kahelt realt kokku vististi tükki kaheksa, nii et leibade ladem ulatus ahju esise ning rehalse ukse vahelise teeni.

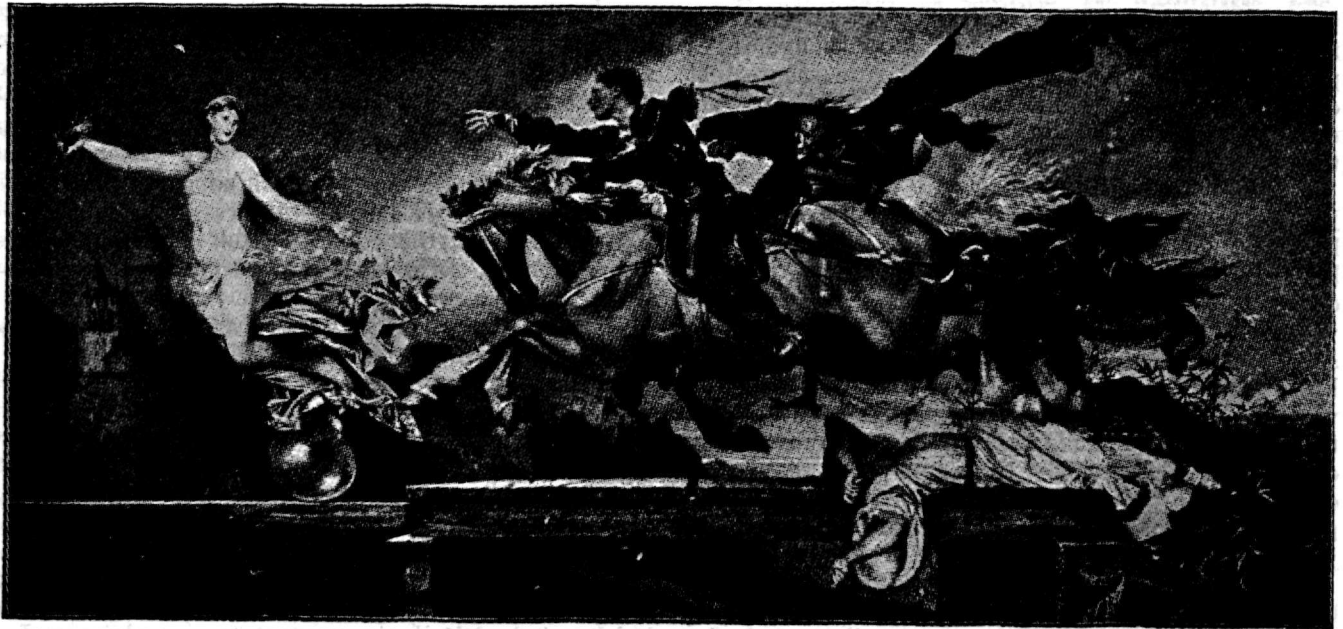
Rehalast toa ukse kõrvalt nurgast tuli tuua ahjuluud ja leivalabidas. Käies ja talitades pidi Mare astuma ettevaatlikult leibade kõrvale, et mitte laia pastlaga ära määrada puhast jumalaandi, aga sellest juba ei saanud Mare kuidagi hoiduda, et seelikusaba ei oleks lohisenud üle leibade, sest kiiruga ei saanud seda väikest asja panna tähele või ei tahtnud ta taig-naste näppudega seelikut ära määrada.

Mare tõmbas roobiga ahjust sõed kolde, tõi solgipangega vett ja sidus uue kadakatuusti vana luua asemele varre otsa, kustutas sellega koldes sõed ning pühkis ahju puhtaks. Viskas siis paar korda näpuga jahu ahju, et katsuda ahju kuumust, ja hakkas leibu ahju laduma. Selleks seadis ta leivalabida ühe otsa koldeesisele kivile ja varre otsa solgipangele ning hakkas leibu üksahaaval labidale seadma. Mõni tahtis veel silumist ja kohendamist, mida Mare siinsamas labida peal tegi, ilma et oleks aega olnud käsi selleks eriti pesta, sest ahi jahutub. Leivad olid rasked ja Marele andis päris tõsist tõstmist neid üle süte ahju ulatada ja üksteise kõrvale seada.

Leivad olid ahjus, ahjul luuk ees ning kivi taga. Vaja oli veel rinnaauk kinni panna, et tuul ahju ei tõmbuks ega leibadele tuuleville peale ei teeks. Selleks urgitses Mare kolde-nurgast tuha seest neljakandilise raudkivi ja toppis ahju rinnaauku. Suur kiire oli möödas. Rahuga võttis Mare nüüd maast sõba, puistas jahutolmu pealt maha ning viskas tagasi reh-lassesse hobuste vaheaia peale.

Rehalast tagasi tulles tõi Mare labida peal värsket lehmasõnnikut ja määris ettevaatlikult kolme näpuga rinnaaugu kivi vahepraod kinni, et ahi täiesti kindel oleks. Viis siis labida reh-lassesse tagasi, pühkis näpud õletuusti vastu puhtaks ja läks ning hakkas leivalõimet taig-nast puhtaks kraapima. Selleks oli tarvitada eriline laia otsaga konks, mis uurded hästi taig-nast puhtaks võttis. Kokkukraabitud taig-nast veeretab Mare veel väikese rulli ja viskas kolde süte peale küpsema. See oli kaabekakk, mida lapsed pärast närisid või mis loomadele katki murti.

Isalt sain kodu tülitsema, et nii kaua olin ära olnud, sest tal olid kartulid juba korralda-tud ning kühvliga saatis ta mind kohe tagasi. Aga leib jäi seekord Martinalt saamata ja ma ei mäleta ka, et isa või ema mind millalgi enam oleksid saatnud Martinalt leiba laenama.

JAHT ÕNNE JÄRELE

Uut aastat alustati vastastikkuste õnnesoovidega. Kuigi õnne soovides tihti ei mõelda muule kui harjunud viisakusekombele, see siiski näitab, et inimesed ootavad eelolevatelt päevadelt, algavalt aastalt midagi rohkem kui pakkus eelmine, ootavad õnne.

Iga inimene on kogu eluaeg õnnejahil. Kui me tänapäeval tahaksime leida inimest, kes enese ja teiste arvates oleks täiesti õnnelik, siis peaksime teda päisepäeva ajal otsima tulega.

Miks me siis ei näe endi keskel õnnelikku inimest? — Seepärast, et suur enamus inimestest ei tea, milles peitub õnn. Et nad ei tea ka seda, et tõeline õnn ei kuku kuski iseendast sülle, et seda ei too kaasa algav aasta, vaid et õnne ja selle eeltingimused peab iga inimene endale ise looma.

Niipalju kui on inimesi, niipalju on ka arusaamisi õnnest.

„Oleksin ma rikas,“ ohkavad maailmas miljonid inimesed, „siis oleksin õnnelik“. Nad mõtlevad rikkusele, pühendavad oma jõu ja elu varanduse kogumisele. Neile ei jää aega millekski muuks kui ainult varanduse kogumiseks. Krooni krooni kõrvale panevad nad, nagu ehitaksid altarit oma õnnele, pannes kivi kivi peale. Raha ära andes nad kannatavad, tundes, nagu kaugeneksid nad sellega oma lõplikust eesmärgist — õnnest.

Lõpuks inimene on rikas. Ta elab suures majas, sööb häid toite, kannab uhkeid riideid. Kuid ka

nüüd tunneb ta, et ta ei ole veel sugugi õnnelik. Peaks nagu veel tulema midagi, sest õnn ei seisa täies kõhus.

Teised usuvad, et õnn seisab võimuses, kõrgetes seisukohtades. „Kui ma olen teiste juht, kui mu auahnus on rahuldatud, kui kõik imetlevad ja kadestavad mind, siis, ainult siis ma olen õnnelik,“ mõtlevad nad.

Tee kõrgetele seisukohtadele ei ole kinni kellelegi, kes püüab edasi. Nii kui väikestes seltskondades, seltsides, ühingutes jne. inimesed lasevad end juhtida üksikutest, tahtejõult ja võimetelt tugevamatest isikutest, nii vajab juhte ka rahvas.

Kui läinud suvel Rootsi kuningas Gustav V käis Eestis, märgiti, et Tema majesteet põlvneb lihtsast suguvõsast. Vähem kui kaks aastasada tagasi praeguse kuninga esiisa sündis Pürenei väikeses linnakeses Pau's lihtsas perekonnas. See oli Jean Baptiste Bernadotte, kes lihtsõdurina alustas teenistust sõjaväes. Kui ta suri 80-aastasena, oli tema tiitel: „Karl, jumala armust Rootsi, Norra, Gootide ja Vandalide kuningas“.

Lihtsõdurist kuningaks — selle karjääri tegi praeguse Rootsi kuninga suguvõsale aluse panija oma võimete tõttu. See oli vast ka suurim karjäär, mis inimene võib oma elus teha võimu alal. Sellele võrdseid saavutusi võib teha edasipüüdja ja suure tahtejõuga isik ka praegu.

Kuid kas Jean Baptiste Bernadotte oli õnnelik oma suure karjääri pärast? Või kas saavutab õnne mõni teine, kes samuti teeb võimu alal suuri saavutusi?

Igal inimesel on oma arusaamine õnnest. Kui meil keegi võidab loteriil miljoni, siis öeldakse, et ta on õnnelaps, ja kadestatakse teda. Kuid kui Pärnumaa mees, kes võitis miljoni, raatsis vaeslapsele, kes temale võidunumbri välja tõmbas, anda kingituseks ainult 500 senti, siis

peame küsima: kas see loteriimiljon tõi temale õnne? — Ennem küll tõi see „õnnemiljon“ mehele muret: kas ei tule veel keegi, kes tahab siit osa saada!

Kolmandad usuvad õnne peituvat armastuses, neljandad oma ideede teostumises.

Kuid ikka tundub, et see „õnn“ on poolik, et selles on mingi mõru tilk, mis ei lase täielikult maitsta rõõmu oma kordaminekutest ja saavutustest.

Tõeline õnn, mida inimene võib saavutada, peitub rahulikus sädemetunnistuses, teadmises, et inimene on täitnud oma kohustused.

Igal inimesel on kohustusi oma isamaa ja rahva vastu. Kuigi neid püütakse unustada, kuigi inimene püüab mõelda ainult oma isiklikkudele hüvedele, kõneleb südametunnistus järelejätmatult: sa ei ela üksi endale!

Iga rahva liige on nagu liige tervest kehast, ja kui kannatab keha, tundub see ka liikmele.

Südamerahu ja õnnetunde inimesele annab juba see, kui ta on truusüdamlikult täitnud oma kohustused igapäevases elus, oma ametis või teenistuskohas. Kohustused rahva ja kodumaa vastu on veel tähtsamad, sest need on moraalsed kohustused.

Need täitnud, inimene tunneb täielist õnne rahuldatus kohusetunde näol. Kõik muud kõrvalised asjaolud on muutlikud, inimese varandus võib kasvada või kahaneda, ta võib olla rahva juht või kõige viimane töömees, keda vahest keegi ei pane tähele, kuid kui ta on täitnud kohustused rahva ja isamaa vastu, siis on ta õnnelik.

See on õnn, mis ei kuku sülle teenimatult. Selle õnne

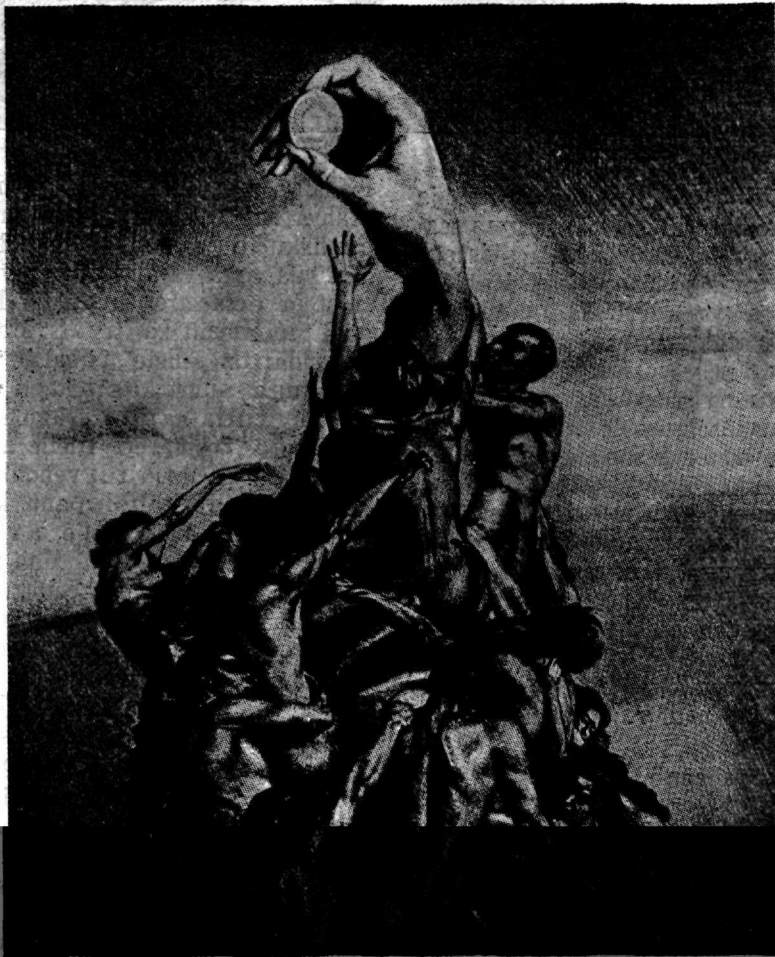
peab inimene endale ise looma, kuid selle eest ei saa seda ka keegi võtta ära. Inimest võivad tabada äpardumised isiklikus elus, kuid temale jääb rahulik enesetunne, et ta ei ole midagi võlgu jäänud iga inimese pühamatele kohustustele.

Aasta seisab alles ees ja me algame jälle jahti õnne järele, igauks oma suunas ja oma arusaamiste kohaselt. Võib olla, et me ei ole aasta lõpuks jõudnud kuigi palju lähemale sellele, mida me peame õnneks ja mille poole püüame äärmiselt võidujooksus. Eesmärgid on tihti kauged ja nende saavutamine raske.

Kuid midameie aasta lõpuks tingi-

mata võime saavutada, on see, et oleme head kodanikud, head rahva liikmed, eeskujulikud isamaalased.

Kui me siis aasta lõpul teeme lõpuarvet möödunuga, siis kahtlemata tunne me rahuldust. Meil ei ole tunnet, et oleme võlglasid isamaa ja rahva ees. Siis tunne me ka seda, et selles peitubki tõeline õnn. Kuigi me seda ette kujutasime hoopis teisiti, kuigi jooksime õnne kui kirju, väledatiivalise liblika järele, kuigi me isiklikus elus püüdsime üles ehitada ikka jälle purunevaid õhulosse. Siis nagu ei olekski kahju nende purunemisest.

Kõikvõimas raha kutsub ja meelitab...

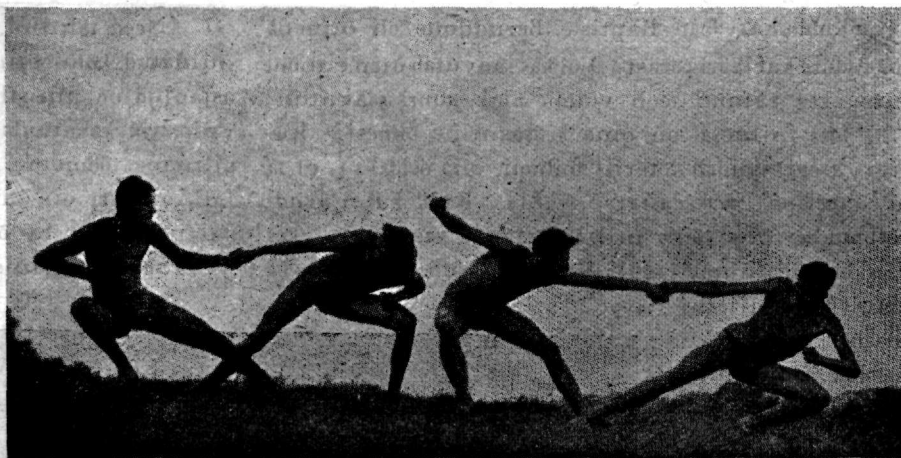

NOORSOO ÕIGUS

KEHALISELE TERVISELE

JA

SELLE ARENDAMISELE

Noorsool on õigus kehalisele tervisele ja selle arendamisele. Kõigepealt on tal õigus saada selgitust, kuidas tervist hoida alal, siis aga ka edasiarenemisele ja kõigi kehaliste jõudude ja võimete avastamisele, teadlikuks saamisele nende õnne väärtuste loomisel.

Kõigepealt peame selles küsimuses, mis omab avara osa kogu noorsoo kasvatamistöös, põhimõtteliselt jõudma selgusele keha teenivast ja vaimu ning hinge valitsevast osast. Muidu võime sattuda rängale eksiteele, kuna keha end teeb iseseisvaks, revolutsioneerub ja muutub õnnetuseks inimkonnale.

Eranditu kehakultuuri harrastamine vahetpidamatu ideeliste väärtuste ja varade rõhutamiseta ja nende harjutamiseta on enam-vähem peenel kujul loomulikkusele ärkamise alguseks. Nii mõnedki noorsoo koondised on juba sattunud karile seepärast, et nad selle jätsid tähele panemata.

Keha on eluõnne esimene sulane ning seepärast tuleb teda hoida eemal loomulikkudest hädadest, eriti aga moodsatest mürkidest, alkoholist, nikotiinist ja muudest; vajame tervishoidlikku õpetamist. Seda, mis noorsugu õpib algkoolis, ei jätku harilikult enam kasvavale noorele. Ses suhtes peame süstemaatiliselt arendama selle elutõe sügavamale juurdumist.

Harva avaldab selles küsimuses mingisugust mõju mõni jutlustamine mainitud aine üle. Tõsisemalt võetakse ehk juba mõne arsti ettekannet. Aga ainukeseks tõsiseks mõjutajaks neis küsimustes on juhtide hea eeskuju palju sõnu raiskamata.

Samuti tuleb noorsugu tutvustada looduselises peituvate rikkalikkude tervendavate jõudude tarvitusele võtmisega. See pakub ju ka meile suurt huvi, kuidas meie häda ja haigusega võitleva ühiskonna kõige lähemas ümbruses on avatud kõige rikkalikum apteek lõpmatu tagavara hinnata arstirohtudega. Meil tarvitseb neid ainult

näha. Ja selleks ongi ju meile loodud silmad. Rahva hulgas elab juba ammu rõõmustav looduslike arstimisabinõude tarvitamise viis. See viis aga vajab tihti revideerimist, puhastamist ja edasiarendamist. Ka näib ta viimasel ajal tunduvalt kaduvat. Meie peame oma arste rakendama sellele tööalale ja nad võivad sellega tuua suurt kasu kogu meie rahvale. Püüame huvitada ka noorsugu sellele tööle, ja olgu siin meie teadlased meile abiks.

Selle noorsoo tervendamise töö kõrval peab pöörama suurt tähelepanu kehaliste jõudude teadlikule arendamisele ja karastamisele. Maa-noorsugu liigub palju väljas ja tal on seetõttu küllaldaselt määralt kehalist liikumist, nõnda et see nõue paljudele nende suhtes näib ülealusena. Kuid mitte kõik ei saa elada säärast tervet elu. Paljusid hoiab nende tegevus ja tööala, ka maal, sumbunud õhuga, madalates ruumides kinni, paljud peavad kaua, eriti talvel ja kooliajal, istuma toas.

Me teame, et kopsuhaigused ka maal, linnast rääkimata, on sagedased, eriti veel siis, kui kiiresti kasvavad on sunnitud tegema raskeid töid. Sajad noortest surmaohvritest võlgnevad tänu oma õnnetule elulõpule vähem sõjas kannatatud jõupingutustele kui hoolimata ümberkäimisele nende kasvamiseas. Süda ja hingamisorganid vajavad kaunis põhjalikku hoolekandmist ja ettevaatlikku käsitlemist. Selleks peab aitama kaasa mõistlik kehakultuur. Ta on ühtlasi ka ülevoolava noorusjõu ventiiliks, mis endale muidu otsib teisi teid kõrtsisistumises, kaklemises ja muudes kahtlastes jõupingutustes.

Kui palju noorusjõudu, noorusõnne, kui palju aatelist hoogu ja seesmist energiat läheb meil kaduma asjata! Ka maal kohtame nii mõnegi väga kõhna „noormehe rinna“, mille põhjuseks on kõrtsis istumine, hoolimatus oma tervise vastu, kuid ka tihti liiga suur ja liiga varajane töökoorem. Sest kas ei sunni nii mõnigi lühinägeline või ahne isa oma lihast

poega juba 12-, 13-aastaselt tegema täismehetööd? Nõnda on ju küll odavam, ja meie rahvas pole ju ka rikas, kuid siiski unustatakse, et see läheb meile kallimaks maksma kui õige töökoorem õigel ajal!

Kehvale rinnale vastab tihti „noormehe küür“, põlved lāngus, küürus, ebanoor kehahoid, veniv, lohisev käimine.

Me peame terve nooruse tegema teadlikuks oma tervise õnnistusest, teadlikuks oma kehaliste jõudude valitsemise rõõmust. Iga üksik enda üle valitsemise juht on suureks kaksivõiduks. Arenenud kehaline jõud muutub ühtlasi kombeliseks jõutundmuseks, tahtejõu vooluks. Harmooniliselt arenenud keha võimaldab kerge, painduva astumise, „osava“ esinemise ja ülespidamise. Ja see üksinda on juba kogu elu jaoks pool võitu. Ta leiab terve rõõmuallika iseendas (!), ta loob võimu seksuaalsete tungide üle, arendab endavalitsemist, julgust, vaprust, mehelikku iseseisvust, tahtejõudu ja vastupidavust. Võimlemise, kergejõustiku, murumängude kehaline distsipliin, enam enda lõbustuseks teostatav oma keha eest hoolitsemine arendab vaimuteravust, energiat, äratab ja edendab tähelepanu, kiiret otsustamisvõimet, seisukorra hindamist ja kindla seisukoha võtmist. Nõnda muutub ta elule hindamatuks täisväärtuseks.

Maa-noorsugu armastab rohkem jõu- kui osavusmänge. Poisikestena mängisime küll ka vibu ja noolega, heitsime kurni (kera) ja puuketast, mis löödi tagasi kõverate kaigastega, maadlesime, jooksisime võidu, ronisime puudele, aedadele ja katustele. Need olid tõepoolest rõõmsad õhtud ja pühapäevad. Kui olime kasvanud 13-, 14-aastasteks, tuli juba rohkem süsteemi väikesesse rõõmsasse karja. Haaran-

gud maadlemises muutusid korrapärasemaks, osavam heitis järjekindlalt tugevama pikali, mis muidugi ei möödunud süütu pahameelela. Sel teel arenes iseendast algeline võimlemine, järjekindlam kergejõustik, mis meie noori kehi juba suutis harmoonilisemalt arendada. Aga kui oleks meil leidunud kedagi, kes meid oleks õpetanud kõrgemaile asjule! Oma linguga ja kurniga elasime üle suurepäraseid päevi. Kui meile aga keegi veel oleks annetanud päris korrapärase nahast palli, viskeoda, ketta jne.! Alguses oleksime kohmetult neile otsa vahtinud ja selle üle imestust avaldanud, et keegi üldse meile ulakatele mõtleb ja leiab vajalise meie eest hoolt kanda, siis aga oleks meis ärganud midagi suurt ja rõõmsat sügavaimas südamesopis, rõõmust kalli vara üle hoopis rääkimata. Sellest väikesest vemmalde-salgast, sõprusringist, oleks kahtlemata peagi kasvanud suurem grupp, kellelt oleks võidud juba nõuda rohkem kui raudketta heitmist. Saagu nüüdsetele ja pärastistele osaks see, millest meie jäime ilma!

Nõnda peab noorsoo juhtimine avasilmi ja teadlikult haarama kinni juba olemasolevast ühes väikeses ringis ja seda orgaaniliselt arendama edasi. Sealjuures õpime noorsugu tundma ja avastama. Kui mõnelgi kinnise iseloomuga poisil hakkab silm särama, kui ta on tulnud toime tabava viskega; kui paljudel kasvab aukartus ja vaikne usaldus juhi vastu, kui see samuti on tulnud toime tabava viskega, kui tema rõõmsa, heleda hõiske on läkitanud üle vainu ja küla. — Kui kaunis see on kõigile olla kõigeks! Ainult peab meil selleks olema rohkem julgust!

Olgu meil siis see julgus!

N.

VOITLUS VENE HINGE PÄRAST

USKUDE TAGAKIUSAMINE „VABADUSTE SÜNNIMAAL“

„Lenin ei olnud harilik mõtleja. Ta ei mõelnudki: ta ajas hõõgus. Selle vihase hõõgtule ohvriks langes Venemaa, sotsialismi õpetus ja Lenin ise.“ — Nii ütleb meie sajandi suurima revolutsionääri kohta Valeriu Marcu, üldeuroopalise kuulsusega Rumeenia kirjanik-sotsioloog, seejuures kommunismi sõber. Ta aga lisab juure: „Mis aga oli siis õieti Lenini töö? Kas revolutsioon? Nõukogude kord? Feodalismi hävitamine? Ei. Revolutsioon oleks tulnud Leninitagil, töölisel ja sõduril — sest neil polnud nende vaesuses kaotada midagi — oleksid nii-kui-nii püss käes tulnud tänavaile, ja Vene talupoeg on ennemgi rüüstanud mõisnike, ja endiste mõisate asemel kergib Venemaal nüüd sadu kolhoose — moodsa, riikliku feodalismi sünnitusi, millest pole pääsu isegi sel teel, et saaks hakata moonakaks.“

Aga mis oli siis Lenini elutöö?

Valeriu Marcu leiab sellele keerulise vastuse: kõneleb midagi suurtest teenetest „maailma kõdunenud alustugede vapustamise alal“. Aga Venemaa enese suhtes võtab ta selle (kõne on V. Marcu raamatust „Lenini elu ja töö“) kokku ühte lausesse: „Ta andis osalegi Vene rahvast tagasi tsarismi läilas omavolis kaotatud usu, olgugi uue ja senisele usule vaenulise: andis Vene tumedamatele massidele usuna kommunismi, usuna vaenu kõige seni valitsenu, seni austatu vastu.“

Usuna kommunismi, usuna vaenu — see on Lenini töö.

Eales pole pärast ristiusu esimesi sajandeid olnud maailmas niisugust usu-tagakiusamist, nagu on see praegu Venemaal. Nõukogude kord on tühistanud igasuguse usuvabaduse, mis oli revolutsiooni üheks paljuvõideldud hüüdsõnaks. Nõukogude maal ei peljata ühtki vaeva, pannakse käima igasugused propagandaraadad, et aga teha kahju usule, tappa, suretada inimeste südames seda vanimat ja õilsaimat hingemadust — usku. Ei ole Venemaal enam järel ühtki neist kuulsatest kloostritest, millest omal ajal lugesime ja õppisime koolis, mis olid Vana-Vene kultuuri hällid. Solovetski kloostriisaared on juba ammugi muudetud kurjategijate välja saatmiskohaks — seal endistes palvesaalides kuuldu veel vaid poliitiliste vangide viha- ja ahastusohkeid. Kuulus Kiievi Koopa-klooster on muudetud jumalasalgaajate muuseumiks, samuti Peterburi kuulus Iisaki peakirik, Moskva „Suur Iivan“ ja paljud teised. Tuhanded maakiri-

kud on nüüd saanud kas riigi viljaaitadeks, kommunistlikkudeks pidusaalideks, kinodeks või ka lihtsalt — kui nad telliskividest — veetud laiali, ehitatud ümber... Kes nüüdsel ajal veel tahab näha Vene kloostri-elu, peab sõitma Eestisse, vaatlema siin Petseri kloostrit — mujal Vene kloostrid enam ei ole (välja arvatud vahest Valamo klooster Laadoga järve saarel, mis kuulub Soomele, aga milles elab vaid alla kümne munga-rauga).

Aga usu vastu võitlemine ei piirdu Venemaal ainult õigeusuga: on suletud ka muhameedlaste moscheid, juutide sünagoogid viimseni, samuti eranditult kõik luteriusu kirikud, nende hulgas ka Peterburi Eesti koguduse Jaani kirik, mis omal ajal ehitatud vabatahtlikkudest annetustest ja nüüd muudetud kommunistlikuks „rahvamajaks“, kus peetakse miitinguid, tantsuõhtuid, näitemänge...

Peaaegu kogu kristlikus maailmas on see Venemaa usurõhumine leidnud vastukõla — suurte rahvakoosolekute, protestide, eestpalvete ja üleskutsete näol: Inglismaal, Prantsusmaal, Saksas, Soomes, Ungaris, Itaalias. On otsustatud liituda kõikidel usutunnistustel ühiseks aktsiooniks kommunistliku usurõhumise vastu. Aga mida aitab see? Kaasatundest, eestpalvetest üksi on vähe — arvab ehk mõnigi, kes ise just ei ole kuum usklik. Sest Moskva võimudele on ju väga hästi teada, kuidas kristlik maailm vaatab nende usurookimisele — aga nad ei karda: „pjatiljetka“ korras, s. t. nüüd juba nelja aasta pärast, peab olema võetud üle kõik kirikud, sünagoogid, moscheed, kõik avalikud paigad jumaluse kummardamiseks, olgu need siis kas või Siberi paganlike suguharude ebajumalate hiied — nii öeldakse „pjatiljetka“ kavast ja nii on teostatud ja teostatakse. Alles hiljuti tõi „Pravda“ teate, et Jakutski kubermangus üks tšuktschide suguharu olevat loobunud oma puust ja luust nikerdatud jumalustest ja nende asemele riputanud Lenini ja Stalini pildid... Ja „4 aasta pärast ei tohi Nõukogude Liidu piirides enam kuuluda ühtki kirikukella lööki“ — nii on otsustatud. Sest kirikukellad natsionaliseeritakse, valatakse ümber. Samuti otsitakse üles kõigist juudi sünagoogidest ja isegi perekondadest usutraditsioonilised küünlajalad ja sulatatakse samuti ümber „kasulikeks asjaks“.

„Usk on rahvale oopiumiks“, seisab kirjutatuna Moskvast Iiveri väravate kõrval müüris

kuldtähtedega. Samade Iiveri väravate juures, mille eest kisti tänavu suvel maha õigeusuliste suurim pühadus — Iiveri jumalaema kabel..

„Usk on rahvale oopiumiks“ — nii on öelnud Lenin, seesama Lenin, kellest ütleb ta biograaf Valeriu Marcu, et ta Vene pimepettunud massidele annud uue, kommunistliku usu. Aga risti-, muhamedi- või juudiusk on kommunistlikele usule võistlejaks. Ta õpetavat passiivsust neile kihtidele, kelle võita olevat terve maailm ja kes pidavat end rakendama kogu maailma võitmiseks kommunismile, oma usule. Nii ütlevad Nõukogude ametlikud jumalasalgamise juhid.

Ameerika tuntumaid ajakirjanikke W. H. Chamberlin, kes viimastel aastatel reisinud ja pannud tähele palju Nõukogude riigis, jutustab oma muljetes:

„Tähelepanekud mu paljudel reisidel Venemaa ka kõige kaugematesse osadesse on mind veennud, et sügav, liialdatud jumalakartus, mida Venemaal enne sõda võis leida kõikjal, on

revolutsiooni ja praeguste tagakiusamiste mõjul kas suurenenud või vähenenud. Peab ütlema, et kirikuskäimine on vähenenud, eriti noorsoo hulgas. Kuid kiriklikud laulatused, matused ja ristimised kestavad endiselt — nüüd juba mitte enam juurdunud harjumusest, vaid kas sügavast usust või veendunud protestivaimust. On tähelepanv, kuid psühholoogiliselt väga mõistetav tõsiasi, et just linnades, kus usuvastane propaganda ja vägivaldne rõhumine on kõige suurem, on kirikud puupüsti täis.“

Peab siiski tunnistama, et õigeusklik („Vene“) usk on oma liikmetest propaganda ja tagakiusamise mõjul kaotanud palju. Seevastu on aga otse ennekuulmatult suurenenud igasuguste lahkusuliste, eriti baptistide, metodistide ja evangeeliumiusuliste arv. Nende koguduste liikmeid arvestab Nõukogude ametlik statistika 2½ miljoni, s. o. seitse korda rohkem kui enne sõda ja kaks korda rohkem kui on liik-

Eesti Jaani kirik Peterburis, mis kommunistide poolt üle võeti ja muudeti rahvamajaks.

meid kommunistide parteil!.. Kui neile veel arvata juure perekonnaliikmed ja sümpatiseerijad, võib nende tõelist arvu julgesti öelda veel kord kahekordseks.

Selleks suurenemiseks on mitmesugused põhjused. Tsaarivalitsuse ajal olid need lahkusud peaaegu keelatud, neid kiusati taga, nii ei tabanud neid vana korra langemine nii valusalt kui õigeusklikku kirikut. Sõda, revolutsioon ja enamlus on Vene rahva usku kõigutanud alusteni. Aga hing t a h a b u s k u d a, ka see kuulus „Vene hing“. Ja nüüd otsib ta endale teisi uskusi, kiindub neisse, kui ta revolutsioonide keerus on hakanud kahtlema seni-usutud usus.

Läinud aasta aprillis andis Nõukogude valitsus välja seaduse usu-organisatsioonide kohta. Selle seaduse 19. paragraaf teeb lõpu rändjultustajatele ja misjonäritööle, kuna ta määrab, et iga preestri, vaimuliku või usulise sõnalevitaja tegevuspiirkond peab piirduma ta elukohaga.

Sama seaduse 17. paragraaf keelab kogudustel ja üldse usulistel organisatsioonidel asutada abiandmisfonde, ühinguid, keelab anda vastastikust abi oma liikmetele, pidada koosolekuid lastele, noortele ja naistele, asutada koole usu, kirjanduse või ka käsitöö õpetamiseks, samuti raamatukogude, lugemistubade ja sanatooriumide olemasolu.

Ja möödunud jõuluajal organiseerisid kõik Moskva koolid jõulupuu asemel jumalavastaseid karnevale, kus levitati hüüdsõna: „Jumalat ei ole! Usk on ainult pimedus, lollus. Tapame jumala-rumaluse!..“

Nõukogude teatrites, kontsertidel, kinodes ja ettekannetel on osa eeskavast obligatoorselt pühendatud usu vastu võitlemisele. Peaaegu kõigis neis seatakse usk ühte rubriiki alkoholismiga — raiutakse lastele ja vanadele pähe, et usu ja alkoholismi vahel olevat tihedast tihedam side, kuna peaaegu kõik venelaste pühad algavad ja lõpevad vägevate joomingutega.

Siin — olgu öeldud vahele — avaneb jällegi eeldus eelnimetatud usulahkudele, kuna need jutlustavad täielist karskust.

Aastal 1927 suleti Venemaal 17 kirikut, 34 kloostrit, 14 sünagoogi ja 19 moscheed. Aastal 1928 juba 359 kirikut, 48 kloostrit, 59 sünagoogi ja 38 moscheed. Läinud aastal koguni 2122 kirikut, 8 kloostrit (neist pole nüüd enam järel ühtki), 73 sünagoogi (ka kõik viimseni) ja 328 moscheed. See on kokku 3119 püha kohta — aga neid loeti Venemaal enne sõda üle 50.000.

Riiklikul toetusel on loodud „jumalasalgate“, „besboshnikute“, organisatsioon. Sel loeti läinud aasta lõpul 800.000 liiget — arvatud kaasa ka alaealised, koolides kaasakistud lap-

sed. Tähendab: veendunud jumalasalgajaid on mitu korda vähem kui sektante ja — mis on tähelepanavam: kõik kommunistid ei ole jumalasalgajad.

Aga seegi organisatsioon teostab vägevast propagandat: pimedatesse küladesse tuleb niisugune jumalasalgamise lööksalk (eriti tehakse seda pühade ajal), talumehed aetakse kokku, neile seletatakse müristamise, välgu ja rahe tõsiseid põhjusi — et need pole mingisugused üleloomulikud nähted ega „Jumala viits“. Edasi toonitatakse, et usk on ainult vahend inimeste hoidmiseks pappide võimu all, loetakse üles kõik paavstide ja piiskoppide halvad teod, tehakse naeruväärseteks piiblis kirjeldatud imed, õpetused. Neil on kerge seda teha, sest vastuvallejaid ei ole: seda ei julgeta, ja kui keegi siiski julgeb, eemaldatakse ta silmapilk.

Võitlus muhamediusu vastu on kommunistidel hädaohtlikum, aga lihtsam. Sest muhamedanism iseenesest rohkem on reguleeritud elusüsteem kui intellektuaalne usk, ja usuvastane propaganda Kesk-Aasias, Kaukasuses, Krimmis ja Kaasani mail on seotud Nõukogude püüdega oma aasialikke kodanikke tõmmata modern-elu, s. t. kommunistliku korra, sõiduvette. Alul talitati muhameedlastega õige ettevaatlikult: et mitte põrgata kokku muhameedlaste traditsiooniliste kommetega. Aga aegamööda on ka siin Nõukogud kaotanud hirmu muhameedlaste fanatismi ees ja astunud julgemaid samme: näiteks on suletud kõik moscheed. Aga ometi toovad Moskva lehed õige tihti teateid, et selles või teises muhameedlaste külas on tapetud naine, kes pannud kõrvale näoloori ja julgenud välja tulla katmata näoga.

*

Käib võitlus Vene hinge pärast. Kas enamlased tõesti suudavad ta sünnitada ümber uueks, enneolematuks, mehaanilise kommunismi vihasu hingeks, tolle „saladusliku, püha Vene hinge“, mille üle arutlenud nii palju Vene kirjanikud? Kas suudavad?

Imelikke lugusid kuulub Venemaalt sealsete lehtede kaudu. Näiteks on mitmetes kirikutes pühakujude kõrvale riputatud üles ka Lenini pilt — nagu alandlikuks mõista-andmiseks, et — olgu peale teie Lenin ka suur mees, anname talle päris jumaliku au, aga laske meil ikkagi olla meie kirik!“

Seegi näide ütleb, mida on öeldud sajan-dite eest: usk on hingeomadus, inimlik omadus. Teda ei saa kiskuda välja ropsuga, ta on osa inimese hingest. Ta rõhumine kutsub esile vastusurve.

Aga kas läheb see vastusurve tegudeni?

Ei usu. Sest tegemist on V e n e hingega, passiivsematest passiivsema hingega, kes nagu loodud usukannataja-hingeks.

E. Viskel.

Tartu II malevonna juhatuse ja pealike kogu.

Esimene rida: käskude täitja pealik V. Karelson, malevonna arst dr. M. Villberg, malevk. pealiku abi P. Ingermann, malevonna pealik F. Köster, sanitaarpealik J. Lill, 2. komp. arst dr. E. Fischer, malevk. juhatuse liige M. Massakas. Teine rida: 2. kompanii pealik K. Riiner, malevk. juhatuse liige J. Oss, 1. komp. pealik L. Rasin, propagandapealik H. Männik, 3. komp. pealik A. Põltsama, relvurpealik D. Tork, spordipealik E. Volker.

VIIS AASTAT PÜSIVAT TÖÖD

Mõningaid jooni Tartu maleva II malevonna arengust

1925.—1930. a.

Esimese Tartu ja Tartumaa maleva pealiku kol.-ltm. J. Unt'i käskkirjaga 9. jaanuarist 1925. a. määrati kõik kaitseliidu ridadesse koonduvad Tartu kodanikud kindlatesse maleva allüksustesse. Nii vormeeriti Tartus 3 territoriaalmalevonda — igasse linnajaku üks. II malevonnas tol ajal oli 108 liiget. 14. jaanuaril 1925. a. peeti ära esimene malevonna üldkoosolek, kus arutati organiseerimisse puutuvaid küsimusi ja valiti malevonnale juhatus, mille koosseisu kuulusid härrad P. Ingermann, M. Pärn ja A. Reinkordt. Sama aasta 27. jaanuaril asus Tartu maleva etteotsa kapten (prae-gu major) V. Saarsen, kes oma esimese käskkirjaga määras kindlaks allüksuste pealikud. II malevonna pealikuks nimetati lipn. J. Kriisa. 31. märtsil 1925. a. malevonna juures

kutsuti ellu ka naisrühm — sellega siis esimene naiskodukaitse üksus Tartu malevas. Rühma asutajaiks olid proudad: L. Villberg, A. Pärn, M. Kannelaud, A. Kriisa, A. Tassa, M. Klein j. t. — Liikmete vähese arvu tõttu malevonnades kaitseliidu ülema loaga 1. juulil 1925. a. liideti kõik kolm territoriaalmalevonda — ühiseks II malevonnaks. Iga endine malevond jäi territoriaalkompaniiks, missugune kompaniide jaotus on maksev tänini. Liitumise järel oli malevonnas 298 liiget. Malevonna pealikuks jäi edasi lipnik Kriisa, temale abiks määrati Vabadusristi Vendade malevonna 3. kompanii pealik kaptn. F. Köster. Ka valiti liidetud malevonnale uus juhatuse koosseisus: härrad O. Allik, P. Ingermann ja M. Pärn. Lühikest aega (1925. a. sügisest 1926. a. suveni) tegut-

sesid malevkonna juures Vigastatud Sõjameeste Ühingu Tartu osakonna liikmeist moodustatud erikompanii (4. komp.) ja rühm üliõpilasi — Tallinna Kalevi malevkonna liikmeid. Kui võõraste koondiste liikmed ei suutnud need üksused harjuda malevkonna distsipliini ja sisekorraga ja valgusid varsti ükshaaval laiali. — 1925. a. sügisel malevkonna pealiku ja juhatuse liikmete vahel tekkisid mõnesugused lahkeliid, mispärast kõik juhatuse liikmed astusid tagasi. Malevkonna erakorralisel koosolekul 26. okt. 1925. a. valiti küll juhatusse teised isikud, nimelt herrad H. Saebelmann, M. Mauer ja A. Keiss, kuid tekkinud käärimiste tõttu pidi varsti lahkuma ka malevkonna pealik. See sündis 2. märtsil 1926. a. Lipnik J. Kriisa asemele määrati malevkonna pealikuks kapten (praegu major) P. Asmus. Võib öelda, et siin lõppis katsetamise ja organiseerimise ajajärk malevkonnas ning algas sirgejooneline, rahulik kaitseliitlaste kohuste täitmine ja õppetöö. Muudatustest malevkonda juhtivas koosseisus võiks ehk veel mainida niipalju, et aprillikuu alul 1927. a., kui kapten Asmus kutsuti Petseri maleva pealikuks, määrati tema asemele malevkonna pealikuks senine abipealik kapten F. Köster ja abipealikuks — esialgu leitn. J. Kannelaud ja tema määramisel maleva instruktoriks — härra P. Ingermann. — Kaitseliidu põhikirja alusel on igaaastasel üldkoosolekul toimetatud ka malevkonna juhatuse valimisi. Peale eelpool mainitud on malevkonna juhatuses olnud veel järgmised malevkonna liikmed: 28. aprillist 1926. a. kuni 27. veebruarini 1927. a. herrad J. Aavik, M. Masser ja H. Männik; 27. veebruarist 1927. a. kuni 7. aprillini 1929. a. herrad J. Aavik, M. Massakas ja H. Männik; alates 7. aprillist 1929. a. kuni tänapäevani on malevkonna juhatuses herrad M. Massakas, A. Kullam ja J. Oss.

Malevkonna arvulises koosseisus ei ole viie aasta kestes väga suuri kõikumisi olnud; nii oli liikmeid: 1926. a. alul — 292; 1927. a. alul — 329; 1928. a. alul — 244; 1929. a. alul — 220 ja käesoleva aasta alul — 241.

Malevkonna algpäevilt kuni 1. jaanuarini k. a. malevkonnal on olnud järgmised rahali-

sed läbikäigud: tulud kr. 13.128.60, kulud kr. 11.263.60. Ülejäänud 1865 krooni väärtuses on muretsetud malevkonnale mitmesugust inventari, nagu mööblit, spordiabinõusid jne. — Möödunud suvel muretsetud malevkond endale viis eeskujulist suurt laagritelki, kuhu võib mahutada üle saja inimese ja mis läksid maksma üle 850 krooni. Laskeosavuse tõstmise eesmärgiga on 1929. a. malevkonnale annetatud viis suureväärtuslikku rändauhinda: Soome konsul Tartus härra O. Rütli — suure hõbekarika — auhinnaks malevkonna parimale laskurile vintpüssist; härra H. Tillemann — kaitseliidumärgiga kaunistatud hõbetaskukella — auhinnaks parimale laskurile vintpüssist algajate klassis; naiskodukaitse II jaoskond — hõbedast Eesti kaljakapa — auhinnaks parimale laskurile spordipüssist; malevkonna pealike kogu — hõbekarika — auhinnaks parimale laskurile püstolist. Peale selle on malevkonna juhatuse poolt pandud välja rändauhinnaks parimale laskurile vintpüssist II laskurklassis — suur hõbedaga kaunistatud kristallist veinikann.

Kõikidest malevas korraldatud õppustest, laskeharjutustest, häiretest, suvilaagritest, paraadidest, kaitseliidupäevadest, laske- ja spordivõistlustest, kõiksugu toimkodadest jne. on malevkond alati rohkearvuliselt osa võtnud.

Malevkonna juures töötavas naiskodukaitse jaoskonnas on üle 100 liikme. Naiskodukaitse ja malevkonna koostöö on haruldaselt sõbralik ja naiskodukaitse kaastöö pidude korraldamisel, rahalise toetuse muretsemisel, toidu muretsemisel ja valmistamisel manöövritel, suvilaagrites, kaitseliidupäevadel jne. on alati olnud äramäärinata suure väärtusega.

18. jaanuaril k. a. pühitseb malevkond oma viiendat aastapäeva. Olgu sel puhul tervitatud ja tänatud kõik isikud ja asutused, kes otsekohele või kaudselt nõu ja jõuga on aidanud kaasa malevkonna loomisele, tööle ja arengule! Kaitseliidu aate nimel kõigile kaaserühkijaile palju õnne ja edu tuleviku töös!

F. Köster.

Tartus, jaanuaris 1930.

Igaüks,

kes tasub „Kaitse Kodu“ 1930. a. tellimisraha — 6 kr. — „Kaitse Kodul“ talitusele hiljemalt 15. veebruariks s. a., võtab osa meie lehe aastatellijate vahel 20. veebruaril toimuvast loosimisest.

Loosimisele tulevad: kohvergrammofon, jahipüss, suusad ja kristallvaas.

Kiirustage tellimiste sisseandmist!

Grupu k.-l. Kalevi malevkonna autokursustel. × Juhataja hra Vunn.

AJAGA SAMMU PIDADES

Kalevi malevkond korraldab maksuta autokursusi

Päev-päevalt areneb tehnika ikka kaugemale. See, mis mõni aeg tagasi oli veel unistuseks, on tänapäev harilik asi, mille üle keegi enam ei imesta. Veel enam — mis varem oli haruldus, muutub ajajooksul laiematele ringkondadele ikka enam kättesaadavaks, kaotades oma luksusliku iseloomu. Sedasama paneme tähele peale mitmesuguste teiste alade ka autode juures. Auto pole enam see uhkusasi, mis ta meil kõige lähemas minevikus, mõni aasta tagasi, oli, vaid muutub igapäevaseks tarbeasjaks, tõrjudes oma endised võistlejad kerge vaevaga täiesti kõrvale. Pole põhjust kahelda selles, et mootorsõiduki võidukäik jääks peatumata. Olemegi praegu juba ajajärgul, kus hobune muutub uhkusasjaks, andes ruumi autole, seega vahetades osad ümber. Maailma autotööstus saadab iga aasta turule miljoneid uusi jõuvankreid. Võistlus üksikute suurtehaste vahel tingib uute odavamate, paremate ja täiuslikumate autotüüpide turule ilmumise. Ka meil Eestis, eriti Tallinnas, suureneb autode arv järjekindlalt. Moodsa tehnika edusammud nõuavad inimestelt paratamatult uute teadmiste ja oskuste omandamist. Eriti kaitseliitlastele on tarviline oskus igasuguste tehniliste abinõude kasutamiseks, mille tundmise kasulikkus on selge ilma eriliste seletustetagi. Neid teadmisi võib tulla sageli tarvis, arvesse võttes olukordi, milles tuleb kodukaitsjail kaitseliitlastel tegevusse astuda. Jõuvankri käsitamisoskus võib olla tarviline ka mitmesuguseil muil juhtumisel, olgu see siis inimeste kiire edasitoimetamise või varustuse transporteerimise otstarbel.

Autotehnikaga tutvumiseks on mõeldud ka praegu tegutsev Kalevi malevkonna poolt korraldatud maksuta autokursus, kus tutvustatakse osavõtjaid automehaanismi, automootori töötamispõhimõtte ja tema käsitamisoskusega piirides, mis on vajalised ettekujutuse ja arusaamise omandamiseks selle ikka suurema ja suurema tähtsuse omandava mehaanilise liikumisvahendi tundmaõppimiseks.

Ei aita selle sihi saavutamiseks mitte ükski kuiv teooria, vaid õppijal on vajaline oma silmaga näha ka jõuvankri üksikosi, kuna on selge, et selleks üksi jooniseist ja seletusist ei aita.

Palju tänu võlgnevad kursuste korraldajad tuntud autotehaste „Renault“ ja „Graham Paige“ esindajale firma Friedrich John'ile (Inseneri t. nr. 1), kelle lahkelt vastutulekul on kursusele kasutada antud nimetatud firma töökoda ja garaažid, kus on võimalus kohapeal tutvuda mitmet liiki meil esitatud paremate autotüüpide ja nende iseäraldustega.

Kaitsemalevlastel pole jätnud seda soodust juhust kasutamata ja võtavad rohkel arvul osa Kalevi malevkonna poolt korraldatavast autokursusest. Korraldajad loodavad, et peale isikliku kasu, mida osavõtjad neist kursustel omandatavaist teadmisist saavad, on kasu malevlastele ka vabatahtlikult enda peale võetud kohustuste täitmisel. Seepärast — rohket edu kõigile kursusest osavõtjale.

Must Hobune

13. novembril.

Mäletan, et ma Olga juhulikult tutvaks sain. Ma läksin mööda Petrovski parki. Oli üks neist lonkajaist päevist, kui üle arune mälestus meid rahutuks teeb ja „kurbi ridu“ võimatu on kustutada. Mulle tuli neiu vastu. Ta küsis teed. Meie käisime kaua kõrvuti. Mina vaikisin. Vaikisin seepärast, et oma südame rahutust kartsin. Aga siis... Siis kummardusin ma ja võtsin tema käest kinni. Tema aga vaatas mulle usaldavalt ja nii kindlasti otse silmi, et mul piinlik hakkas. Ma läksin segaseks ja selles meeolus tekkis armastus.

Vene keelest J. R.

seletada, kes meie oleme ja mispärast meie sõdime. Nad kuulasid mind tähelepanelikult, aga paaselt. Ma sain aru, et nad mind ei usu: nende silmis olin mina isand. Ja kui ma siis maast rääkima hakkasin, katkestas mind mitu häält:

„Aga miks on kindralid teie juures?“

„Ja miks on mõisnikud teie juures?“

„Ja miks te küütide eest ei maksa?“

Mis ma võisin vastata? Selja taga on meil tõesti tsaari kindralid. Ja mõisnikud roomavad kui kaanid neile järele. Sõjaväes aga varastatakse.

Mind päästis Jegorov piinlikust seisukorrast; ta tungis rahva hulgast läbi, suur, halli habemega, lahkuslike papi moodi, ja müristas oma kõverat sõrme näidates:

„Mis see on? Kurk või sõrm? Sõrm... Aga kes olen mina? Kas talupoeg või mõisnik? Talupoeg... Mis te seal siis posisete? Võtke lapsed, püssid! Ja tapke neid saadanaid. Tapke neid neetud saadanaid, komisarsare ja isandaid!.. Nad on küllalt meie üle valitunud!.. Kas ma õieti räägin?..“

„Löö rist ette, et isandate vastu oled.“

Jegorov võtab kübara peast ja lööb kiriku poole risti ette.

„Kas paberi võid kirjutada?“

„Võin.“

„Kas pitsati võid alla ka lüüa?“

„Võin.“

Rahvahulk käratses. Iseäranis ägedad olid naised. Ma ei jõudnud lõppu oodata ja läksin koju. Aga õhtul teatas mulle Fedja, et küla seitse vabatahtlikku annab. Seda teatades jäi ta uksele seisma.

„See asi ei kõlba kuhugi, härra polkovnik.“

„Mispärast?“

„Need mehed jooksevad ära. Kas nad võivadki seda tegemata jätta? Jegorov valetas: ei tea, mis eest sõdime.“

17. novembril.

Metsas ja väljal, õhtul, öösel ja päeval ei jäta mind maha torkiv mõte Olga. Jalaraud kõliseb jalarauda vastu. „Tuvikene“ tahaks joosta, komistab ja astub pehmelt, minu silme ette aga kerkib Olga. Sinised silmad läigivad, ruuged juuksed langevad salkudes alla. Ta mängib naerdes viimast-paari... Missugune naiivne, igavesti unustatud sõna... Kus on Olga? Kas vangimajas? Või Lubjanka keldrites? Või joobnud

14. novembril.

Siht. Metsatee. Ümberringi tihe, paks mets. Ei kriuksu kuusk, ei ragise mädanenud oks, ei kuulda raa-gude langemist. Hobused hirnuvad tasakesi, heledasti ja ühetasaselt kostavad sadade kapjade löögid. Harva tõmbab Fedja paberossi süüdates tikust tuld, harva hüüan ma poole häälega: „Pool sammu pahemale poole... Pool sammu paremale poole...“ Ja rühmade ülemad kordavad minu komandot. Nii ratsutame juba hommikust saadik, esimene ulaani polk. Läheme Beresina poole.

Mustjasrohelistes kuused harvenevad. Meie ees on lai roostetanud soo. Siin-seal okkalise rohu seas punavad veel palukad. Eemal on kari. Lehmad möögivad. Katkise kasukaga karjane vaatab tuimalt meile järele.

„Kust te olete?“

„Buhtshast.“

„Kas Buhtshas punaseid on?“

„Võib olla, et ka on...“

„Kas palju?“

„Võib olla, et ka palju...“

Ta võtab kübara peast ja kratsib laisalt kukalt. Temale on ükskõik — valged või punased, tsaar või meie, või ka kommunistid. Temale on kõik võõrad, kutsumatud külalised. Ta on metsas sündinud ja sureb ka metsas. Fedja ähvardab teda naljapäraselt nagai-kaga.

„Käi minema, metslane.“

15. novembril.

Buhtshas ei olnud punaseid. Ma käsin rahva kokku koguda; kiriku juure koguneb umbes viissada meest, palju naisi ja veel enam poisikesi. Ma katsun neile

komissari käte vahel? .. Ma ei või, ma ei julge mõtelda. Tuli põletab mu nägu ja silmade ees läheb kirjuks.

18. novembril.

Beresina on kinni külmanud. Sätendab kõlisev, sinakas jää. Ülalpool on laiad veelaigid, ja — kohisevad ja kiired joad. „Tuvikene“ laskub tagumistele jalgadele ja läheb nõnda äkilist kallast mööda alla. Vee ääre jõudes nuusutab ta õhku ja taganeb kartlikult tagasi. Ma tõstan piitsa üles. Ta norskab ja teeb äkilise hüppe.

Teisele luhakaldale jõudes vaatan ma tagasi. Rõõmsa reana tuleb polk üle jõe. Ulaanid on kollastes mütsides, hallid sinelid ulatuvad kannusteni ja püssid on selja taga: ettevaatlikult toovad nad rautamata hobuseid jääd mööda. Ees käib signalist Baraboschka, seesama, keda ma Shguni asjas tunnustajana kuulasin. Tema hobune kukub põlvili ja rabeleb abitult jääle, aga Baraboschka naerab kui hull. Naeran ka mina. Ma ei tea isegi, mis üle ma naeran. Aga hommik on nii puhas, külm õhk nii läbipaistev, ärganud jõgi nii paljukõnelev, hobused nii erksad ja mehed nii sõbralikud, et ma kui poisike elust rõõmu tunnen. Tahan elada, ei midagi mõtelda, ei midagi teada ega mäletada.

Polk koguneb luhale. Ma sean ta ritta. Kostab muretu laul. Ulaanid laulavad „Oljegi“.

19. novembril.

Fedja annab mulle binokli.

„Seal nad on, härra polkovnik.“

Ma näen: sinises udus liiguvad varjud. Neid on palju. Nad liiguvad Bobruiski tee poole. Need on punased. Kas nad tõesti meid oma inimesteks peavad?

„Tormi joosta!“

Tuul lõikas uludes mulle näkku. „Tuvikene“ tõmbus pingule ja viskus ettepoole. Ma kummardusin sadulale ja tõmbasin mööga välja. Paremalt ja pahemal pool on sagedane kabjaplugin, lühikesed karjatused ja paugud, — või on need piitsalöögid? Nagu unes välgatab Jegorov minu eest mööda. Vuhisev möögatera, keegi ohkab ja langeb maha...

Ma ärkas, kui võitlus lõppenud oli. Kui ma meelmärkusele tulin, nägin ma, et kauge metsa poole mööda kiitunud ja külmanud maad jooksis komistades keegi. Ta jooksis ilma püssita, kätega kukalt varjates. Tema järele kihutas, raskelt traavides, üks meie ulaan. Tundsin riihmailema Sherebtsovi ära. Andsin „Tuvikesele“ kannuseid ja kihutasin järele.

Jõudsin metsa ääres nende lähedale. Välgatas möök ja tegi õhus sõõri. Punaväelane kummardus maha ja kargas kuusepõõsasse. Ma vaatasin teda, seda Vene inimest, seda punase tähega kiivris talupoega, ja mind valdas arusaamatu tunne. Ma hüüdsin:

„Lase käsi alla!“

Sherebtsov pööras vihaga kõige kehaga minu poole:

„Lase alla! Aga sina... Sina, puupea, tule mulle järele...“

Punaväelane ei saanud esiti aru. Siis tõstis ta kohkunult silmad üles. Lõi risti ette ja ütles kogeldes, jälle risti ette lüües, kärmesti ja segaselt:

„Täna... Täna selle eest... Täna tõsiselt selle eest.“

20. novembril.

„Sina ei pea tappa!“ Kunagi löid need sõnad nagu piik minu südamesse. Nüüd tunduvad nad mulle valena. „Sina ei pea tappa“, aga kõik ümberringi tapavad. Voolab „kuremarja saht“ ja ulatub juba hobuste valjasteni. Inimene elab ja hingab tapmisest, hulgu verises udus ja sureb sealsamas. Metsloom tapab, kui nälg teda vaevab, inimene tapab väsimuse, laiskuse ja igavuse pärast. Niisugune on elu. Niisugune on ta ürgloomuse järele, meie ei ole teda niisuguseks teinud ja meie tahtmise läbi ei saa seda muuta. Misjaoks siis kahetsus? Kas selleks, et inimesed, kes kunagi ei julge tappa ja värisevad oma surma ees, võiksid tühje sõnu teha pühadest käskudest? Missugune jumalateotamise balagan!

21. novembril.

Meie läheme võideldes edasi. Eile jooksime kaks korda tormi. Esimese eskadroni komandör sai haavata, on veel kümme inimest haavatud ja signalist Baraboschka sai surma. Tema oli ka maatamees, sealt, kust Jegorovki, vihane kommunistide vastane. Ta oli alati rahul, kui midagi süüa ei olnud, isegi siis, kui inimesed väsimuse pärast sadulates tukkusid.

„On sul raske, Baraboschka?“

„Mitte sugugi, mis meil, skopskitel, viga!“

Külasse jäi tal isa, vali ja jumalakartlik talupoeg. Isa käskis teda vabatahtlikuks minna.

Meie matsime Baraboschka metsa maha. Ulaanid laulsid kärmesti „Igavest mälestust“ ja panid hauale kasepuust risti. Kui viimane savitiikk kirstule langes, ütles Fedja kulme kortsutades:

„Elas patuselt ja suri naljakalt.“

„Kuidas naljakalt, Fedja?“

„Ta ei surnud ju võõra, vaid Vene kuuli läbi.“

22. novembril.

Öösel äratas mu Fedja üles.

„Tõuske üles, härra polkovnik! Tõuske üles!“

„Mis seal on?“

„Karjutakse juba hurraa, härra polkovnik.“

Ma ei usu öistes pealetungimistesse. Aga ei ole midagi teha, panen riidesse. Tänaval on pime, ei ole midagi näha. Linna ääres ragisevad kangekaelselt kuulipildujad. Ühtki häält ei ole kuulla. Ma küsin: „Kes karjub hurraa?“

„Eksisin, härra polkovnik.“

Fedja ei ole pelgur, aga ta ei ole parem kui pelgur. Tal on rikutud ettekujutus. Ta näeb ikka seda, mida ei ole. Kas ta märkab seda, mis on? Tal on häbi. Ta ütleb:

„Juba kella üheteistkümnest saadik tungivad peale.“

...las tungivad. Ma lähen „Tuvikest“ vaatama. Tä tundis mu ära ja pööris pea minu poole, — pimedas läigatab ta silm. Ma silitan ta rinda ja painduvat kaela. Ta nurub suhkrut ja otsib palavate huultega minu pihku. Aga suhkrut ei ole. Ikka veel ragisevad kuulipildujad. Minu selja taga ohkab alandlikult Fedja.

24. novembril.

Kas see on kellegi sõda? Punased annavad alla peaaegu võitluset. Eile võtsime patarei — neli suur-tükki, täna kaks jalaväepolk. Fedja kiitleb: „Nii võtame ka nende staabi paljaste kätega vangi.“ Jegorov peatab teda: „Ära lora; Jumala tahtmine... Mõtle iseenda peale. Et sind vangi ei võetaks...“ Aga ma olen rahulik: Fedjat ei võeta vangi.

On külm. Tuul puhub. Tuisk mässab ja ulub. Wrede on vangid väljale ritta seadnud. Ta kamandab: „Seiske!“

Kaheksa sada sõjaväevormis talumeest vahib mulle näkku. Kõigil on pingul ja usaldamatu pilk. Nad külmetavad, hoiavad käed kõrval ja valmistuvad surma vastu. Fedja küsib: „Kas käsitate maha lasta?“

„Ei, kedagi ei tule maha lasta.“

Ma panin ette neile, kes soovivad Bobruiskisse tagasi minna, kes soovivad meie juure astuda. Ja ma ütlesin, et igauks võib koju minna.

Nad ei saanud aru. Tuiskas lund, sulas ja tilkus krae vahele. Ma tulin ära. Nad jäid ikka veel ootama. Mis nad ootasid? Kas mahalaskmist?

25. novembril.

Ma saatsin vangide juure Jegorovi ja Buhtscha talumehi. Ma ei tea, millest nad rääkisid. Vist jälle mõisnikkudest, maast, küütidest ja kindralitest. Aga õhtuks oli meil uus vabatahtlikkude polk — 1. parti-sani jalaväepolk. Ja nüüd on minus metsik tahe võidelda. Võidelda, kui ka võitu loota ei ole.

26. novembril.

Mina armastan Olgat. Kas Olga mind ka armastab? Esimest korda tekib minus see küsimus. Seal, Moskvas, ei kahelnud ma, et ta mind armastab. Kes naistest jõuab armastuse vastu seista? Keda naistest ei piinaks ega erutaks kirk? Kelle süda kannatab välja ennast tappa kahevõitlusel? .. Aga nüüd ei ole meie vahel sügavik, vaid selle kaev. Viletsuste, rahu-tuste, õnnetuste ja kaotuste kaev. Mitte vangikoda ega Ljubjanka keldrid ei ole hirmsad. Ma põletan vangikoja maha ja lasen Ljubjanka õhku... Hirmus on elu, millest keegi osa ei võta.

27. novembril.

Ma kirjutasin paberilehekesele: „Bobruiski garni-soni ülemale. Käsin teid viibimata linna alla anda. Selle käsu täitmatajätmisel poon te üles. Mikashe-vitschi küla. Allkiri.“ Selle lehekese andsin ülejook-sikule. Noor soldat kiivris naeratab ja peidab lehe-kese käisesse.

„Muud midagi, seltsimees?“

„Mitte midagi.“

„Jääge õnnelikuks, seltsimees!“

Temale olen ma „seltsimees“? Mitte aga „härra polkovnik“, veel vähem „Teie aulikkus“. Wrede ei tunnusta neid „kommunistlike uuendusi“. Ta ei suuda aru saada, et ta ammugi enam keisri majasteedi ihu-husaar ei ole, vaid samasugune vabatahtlik kui Fedja. „Seltsimees“ on temale haavav. Minule on ükskõik: kui aga Bobruisk alla annaks, et ma jälle ühe sammu, kas või petliku sammu, Moskvale läheneksin... Mind on oodata kästud. Seda pahem. Homme tun-gime peale.

28. novembril.

Kogu päeva kestis võitlus. Suurtükid mürisesid, granaadid lõhkesid maad üles pildudes, schrapnell tä-rises ja sulas taevasin. Ma vaatasin pikksilma läbi, kuidas eemal küngastel kaskede taga inimesed jooksid ja meie tule all maha langesid. Mitte inimesed, vaid mängusoldatid. Mängumõök, mängutikk, mängupüss, mängupliats; mänguplahvatus, nagu paberossi suits. Kui me küinka ära võtsime, vedelesid läinudaastasel heinal mütsid, ranitsad, sinelid. Fedja tõstis ühe, mis ohvitseri oma oli olnud ja seestpoolt karvanahaga kae-tud, üles. See oli verega määritud. Ta puhastas seda noaga ja pani siis selga. Ulaanid külmetavad ja on Fedja peale kadedad; „käsutäitjate“ käsi käib alati hästi. Aga täna ei ole ulaanidelgi viga: kõik on söö-nud ja hobustel on kaeru.

29. novembril.

Meie läksime Bobruiskisse õhtul ehaajal. Ümarik, verine päike oli looja läinud. Kõledail tänavail ei ol-nud ühtki hinge. Laudadega kinnilöödud majad mus-tasid ja vabrikute korstnad olid püsti kui nõelad. Pea-platsil nõori küljes rippus kaks vihmast leotatud pilti: Lenin ja Trotski. Jegorov raius mõõgaga nõori katki.

Meie olime võitnud. Aga mul ei olnud rõõmu, tuntud joovastust. Venelased olid venelasi võitnud. Seinal rippus proklamatsioon, ma tõmbasin selle maha. Selles oli meid nimetatud röövliteks ja bandiitideks. Ma küsisin endalt: kas võitleb vend venna vastu või kirk kirbu vastu?

30. novembril.

Rühmaülem Sherebtsov teatab minule:

„Nii et meid võeti vangi, härra polkovnik, Mika-schevitschi all, maakuulamisel, — Kutscherjajev, Kor-jagin ja mind. Toodi Bobruiskisse ja viidi tšchekasse. Tšchekas ei olnud komissar, vaid paks naine sodkom*), frentsch seljas ja kalifeed jalas; käes oli tal nagan. Vaatas Kutscherjajevi peale ja ütles: — „Rooma põl-vedel.“ Kutscherjajev roomas. Tema laseb trah! na-ganist. Siis ütleb Korjaginile: — „Rooma sina.“ Korjagin roomas siia ja sinna, aga ukstel seisavad tšchekistid ja naeravad. Polnud midagi parata: ta

*) Sodkom — содержание комиссара = komissari armuke.

roomas. Tema laseb uuesti trah! Tschekistid vedasid mõlemad surnukehad välja, aga sodkom pöördub minu poole ja ütleb lahkesti: „Kuidas sinu nimi on, seltsimees?“ — „Vassiili.“ — „Noh pole viga, seltsimees Vassiili, suitseta!..“ ja annab paberossi. Võtsin paberossi ja suitsetasin. Aga ta kutsub mu enda lähedale ja paneb käed õlgadele: — „Sa jutustad mulle ometi kõik, seltsimees Vassiili?.. Palju teil hobuseid, suurtükke ja püsse on?..“ Ma tahtsin talle tolmu silma puistata, aga tema karjus minu peale: „Vale-tad! Räägi tõtt, koerapog!.. — „Ei või teada,“ ütlen. — „Ah nii, või nii?.. Andke talle viiskümmend!..“ Antigi. — „Noh?“ Mina vaikin. Ta tõusis toolilt üles ja andis mulle piitsaga vastu nägu. Lõi näo veriseks. — „Viige ta ära. Veel viiskümmend anda ja siis piinata..“ Viidi mu kartsa, süüa ja juua ei antud, ainult irvitati: — „Sina“ — ütlevad — „oled Juudas, oled enda isandatele ära müünud.“ Seal tulite teie, tänu Jumalale, ja vabastasite mu... See naine ühes komissariga olevat aga siin kuski peidus. Nende nimi on Teterin.

1. detsembril.

Jegorov otsis komissari üles, aga tema naist ta ei leidnud. Teterin olnud juudi perekonnas padja alla peitunud. Karistuseks laskis Jegorov suled padjast välja, lõi akna katki ja purustas odava mööbli ära — tegi „natuke nalja“. Teterin poodi hommikul üles. Poos müidugi Fedja, ta venitas meelega silmuse tegemisega, seebitas nõõri, läks ära ega tulnud niipea tagasi. Nüüd on Fedja viina joonud ja lõunat söönud ja mängib gitarri!

Разстрѣляли горяча
Русские рабоче
Троцкого и Ильича
И все такое прочее...

(Vene töölised lasksid ägeduses Lenini ja Trotski maha ja teisi sarnaseid.)

2. detsembril.

Ma ütlesin: jagamatu elu... Ma lähen oma teed, Olga oma, mulle tundmatut teed. Meie kohal ei ole üks ja seesama taevas, meie kohal ei ole üks ja seesama maa. Olga hingab Moskvat sisse, mina hingan armastust Moskva vastu. Tema elab olevikust, mina tulevikust või minevikust. Võib-olla olen talle võõraks jäänud, sest et ma kaugel olen. Võib olla, et tema raskete päevade peale mõni teine must vari on heitunud... Aga ma usun: „Suured veed ei või armastust kustutada, jõed ei või teda üle ujutada, sest armastus on tugev kui surm.“

3. detsembril.

Sõjaväe staabist tuli polkovnik Meier. Sätendavad hõbepagunid, hoolitsetud nägu naeratab. Ta suitsetab

sigarit ja räägib staabi uudiseid. Ma kuulen ainult: „Tema kõrgeausus... Ekssellents... Härra minister... Parun... Kammerhärra.“ Ja siis: „Block... Kokkulepe... Pahempoolsed... Parempoolsed... Pariis... Jaapan... Ameerika...“ Tema on väga rahul, et ta on sündmustekäigus, et on keskkohale lähedal. Kui ta sigari on suitsetanud, kummardub ta murelikult üle laua:

„Kuidas on, mu kallis?... Teie olete nähtavasti loata hakanud peale tungima?“

„Jah, käsuta.“

„Ai—ai—ai... Kuidas võib nõnda teha? Teie teate, sõjaväe ülemus ei ole sellega rahul... Mina ju saan aru, saan kõigest aru ja hindan kõrgelt, aga dispositsiooni pärast...“

„Missuguse dispositsiooni pärast?“

„Kuidas, missuguse pärast?..“ — ta paneb prillid ninale ja vaatab arusaamatult mulle otsa. — „Dispositsiooni järele pidite teie Mikashevitschis ootama.“

„Keda ootama?“

„Sõjaväe ülemust ekssellentsi.“

Mind tüütasid tema prillid ja tema jonnakas hää, mind tüütasid staabid, ministrid ja kindralid. Aga ma valitsen enda üle. Kas ma võin sõnakuulmatutes halba eeskujuga anda? Ja ma vastan kui koolipoiss:

„Olen süüdlane, härra polkovnik.“

4. detsembril.

Wrede pahandas minu eest. Ta käib kaua nurgast nurka. Viimaks istub ta, hakkab suitsetama ja ütleb:

„Jurji Nikolajevitsch, kihutage nad minema.“

„Keda?“

„Need staabimehed... Need ainult eksitavad, kui neid ei oleks olnud, oleksime juba Moskvast.“

„Teie olete sõjaväe vastu?“

Tal on piinlik ja ta jääb vaht.

„Sõjaväe vastu, aga keiserliku kõrguse suurvürsti poolt?“

„Tsaari poolt? Kes teile ütles, et tsaari poolt? Mina ei ole kellegi poolt. Mina ei tee poliitikaga tege-mist. Mina olen soldat, Mina ei tunnusta kunagi jõledat rahu ega võta paguneid kunagi ära. Kõige muu peale sülitän ma.“

Ta saab ägedaks, ta tunneb, et tal mõnes asjas õigus ei ole. Aga ta ei mõista oma veale mõtet anda. Ma naeratan:

„Ah, Wrede, Wrede... Kena on olla husaarikornet, kõlistada kannustega, Kjubi restoraanis lõunat süüa ja Pavlovskis daamidega amüseerida. Hea on ka tormijooksul Ungari ratsaväge raiuda. Aga halb on olla valge või veel halvem bandiit, sõida kõrvalistes kol-gastes ühes Fedjaga Teternite vastu kellegi Meieri juhatuse all... Kas see ongi revolutsiooni tulemus?“

Tema vihastab ja läheb minema. Aus ja vahva poiss. Mis eest ta oma elu annab?

(Järgneb.)

Kõigile naiskodukaitse ja kaitseliidu lauluarmastajaile

(Üleskutse palutakse ära trükkida ka kõigis „Malevate Teatajais“.)

Eesti rahvast nimetatakse lauluarmastajaks rahvaks. Ja seda õigusega. Imetlusega kirjutasid veel hiljuti kogu maailma ajakirjanikud meie viimasest laulupeost.

Igalpool kõlab meil laul. Piduõhtutel, koosviibimistel, isegi põllul ja heinamaal töö juures.

Ka meie naiskodukaitse ja kaitseliidus kaunistab laul meie koosviibimisi ja kokkutulemissi, pidu- ja tööõhtuid.

Kuid tihti tekib tunne, et neil puhkudel lauldavad laulud võiksid sobida paremini meie tegevusega, võiksid meid rohkem veel õhutada meie töös ja talituses kui seni.

Seepärast otsustas naiskodukaitse keskjuhatus asuda oma lauliku väljaandmisele, mis sisaldaks just peamiselt neid laule, mis õhutaksid meid oma töö juures, mis lähendaksid meid neile aadetele, mille teenistuses meie seisame.

Selle kavatsuse teostamisel aga kutsume appi teid kõiki, kes te kuulute meie ridadesse. Aidake kaasa meie ühises ettevõttes.

On nimelt palju kauneid laule, mis liiguvad siin ja seal rahvasuus, kuid ei ole veel saanud üldiselt tuttavaiks, kõigile omasteks. Mõtleme siin eriti neile paljudele lauludele, mis loodi meie kaitsevälaste ja kaitseliitlaste poolt vabadussõja päevil ning millel ei puudu ka oma ajalooline väärtus. Mõtleme siin ka neile paljudele kaunitele lauludele, mis on loodud meie mees- ja naiskodukaitse poolt hilisematel päevadel, igasuguste rõõmu- ja pidupäevade, vande-töötuste andmise, vabariigi, malevate ja malevkondade aastapäevade kui ka murepäevade, matuste jne. puhul.

Kogume need kõik kokku. Saagu nad üdiseks varaks. See on meie püüdis.

Seepärast igauks, kellel on teada mõni säärane laul, läkitagu see Tallinna, naiskodukaitse keskjuhatus nimele (Kaarli tän. 8) ja võimalikult ühes noofidega (ühel, kahele häälele, segakoorile, meeskoorile). Seda tehku igauks võimalikult kohe, kuid mitte hiljem 1. märtsi s. a., et võiksimme kiiremini alustada oma kavatsuse teostamist ja seda lasta ilmuda juba eelolevaks kaitseliidupäevaks.

Lubatagu siinkohal ühtlasi kõigile kaasaaitajaile juba ette ütelda meie südamluikum tänu. Teadku ühtlasi igauks neist aga, et ta seega aitab kaasa üldisele heale ettevõttele, aitab kaasa Eesti rahvale „laulja rahva“ nime alahoidmiseks. Ning andku see teadmine igale kaasaaitajale rahuldust ja headmeelt, mis on piisavam kui meie nõrk tänu.

Tallinn, Kaarli 8, 18. I 30.
Naiskodukaitse keskjuhatus.

Sõna on lugejatel

Kaitseliitlaste osavõtt riigikogu või omavalitsuste valimistest

K ü s i m u s: Kas tohib riigikogu või omavalitsuste valimistel esinev kaitseliidu liikmete hulka kuuluv kandidaat valimiste eel laialiõõnatavates kandidaatide nimekirjades end nimetada kaitseliidu pealikuks või liikmeks, või oleks see kaitseliidu ülema käskkirja nr. 8, 11. III 29, § 1. vastu eksimine?

V a s t u s: Ülalmainitud nimestikkudes end kaitseliidu pealikuks või liikmeks nimetamine ei ole eksimine kaitseliidu ülema käskkirja nr. 8 § 1 vastu, sest see keelab ära esinemise erakondlik-politilistel kihutuskoolekutel kaitseliidu vormis või kaitseliidu tunnusmärgiga erariietel ja kaitseliitlasena (s. t. kaitseliidu esindajana ja selle nimel) kihutustöö tegemise. Hoopis iseasi on aga säärane märkimine nimestikus.

Kõigile peaks olema ju selge see: kaitseliit ja selle organisatsiooni esindaja (vormikandmine on organisatsiooni esindamise tunnusemärk) on ja peab olema erapooletu, isik aga tohib olla erakondlik tege lane ning palju kui ta aga iganes soovib. Igal isikul aga on õigus end nimetada kaitseliitlaseks, kui ta seda tööpoolest on, sama õigusega nagu ta end nimetab kooliõpetajaks, ajakirjanikuks, ohvitseriks, haridusseltsi liikmeks jne. Sääraste lisandustega oma nime juure tahab ta ju ainult märkida ära, et ta on kas haritud isik, asjatundja, seltskonnategelane või midagi muud sarnast, mitte aga seda, et ta kaitseliidu nimel kandideerib. Samuti ei tähenda säärane enda nimetamine mingit ühe erakonna eesõigustatud seisukoha omandamist kaitseliidu suhtes, sest iga erakonna (välja arvatud kommunistlikud) nimestikkudes võivad ju leiduda kaitseliidu liikmed ja igauks neist, olgu ta siis põllumees või sotsiaaldemokraat, on õigustatud kandidaatide nimestikus enda nime juure lisama „kaitseliidu liige“, kui ta seda tööpoolest on. Pidagem ikkagi meeles: Kaitseliidu organ. on erapooletu, ta liikmed — isikud — aga kuuluvad õige mitmesse poliitilisse erakonda! Kuulumine ühte või teise erakonda on nende isiklik asi.

Male

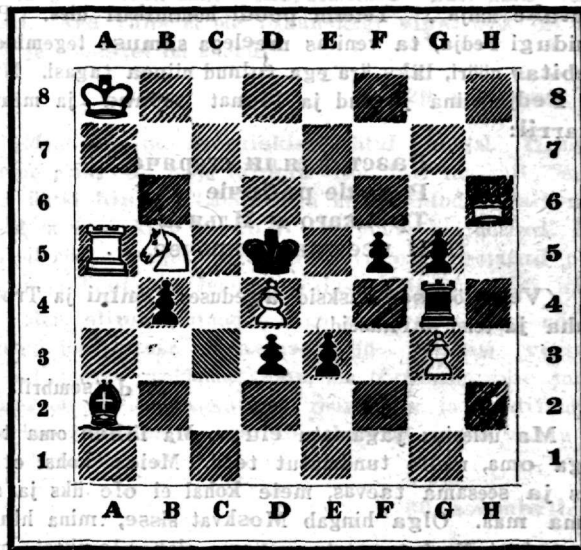
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 97.

Kokku seadnud Ilmar Raud (Viljandis).

„Kaitse Kodu!“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Ka8, Lh6, Va5, Rb5, Ed4 ja g3 (6).

Mustad: Kd5, Vg4, Oa2, Eb4, d3, e3, f5 ja g5 (8).

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Lahendused palutakse saata: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6, A. Burmeister.

S. Loydi ülesande nr. 96 lahendus.

1. Ka4—a5, ükskõik,

2. Ka5—b6 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: prof. Th. Lemba ja Evald Karp (Tallinnast), stud. jur. Voldemar Pezold (Tartust), konstaabel H. Merikan (Valgast).

S. Borosi ülesande nr. 95 lahenduse toome, õienduse tõttu (v. „Kaitse Kodu!“ 1930 nr. 1), alles järgmises malenurgas.

Kirjakast. R. L. (Oravas). Teie lahenduskatse 1. La8—h8+ ei vii sihile, sest mustad vastavad e7—e5.